

Ehkäisevä päihdetyö Itä-Suomen aluehallinto- viraston toimialueen kunnissa vuonna 2020

Katja Maksimainen

Anne Kejonen

Jaana Markkula

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat-vastualue

Ehkäisevä päihdetyö Itä-Suomen aluehallintoviraston
toimialueen kunnissa vuonna 2020

29.9.2020

painos

Katja Maksimainen, Anne Kejonen ja Jaana Markkula

Aluehallintovirastojen julkaisuja xx/2020

ISSN-tunnus

ISBN-tunnus

Mikkeli2020

KUVAILEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero

Aluehallintovirastojen julkaisuja x9/2020

Tekijät

terveydenhuollon ylitarkastajat
Katja Maksimainen ja Anne Kejonen (AVI) ja
kehittämispäällikkö Jaana Markkula (THL)

Julkaisuaika

Syyskuu 2020

Toimeksiantaja(t)

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Toimielimen asettamispäivä

-

Julkaisun nimi

Ehkäisevä päihdetyö Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kunnissa vuonna 2020

Tiivistelmä

Ehkäisevä päihdetyö on lakisääteistä toimintaa. Valtion ja kuntien velvollisuus on luoda työlle riittävät rakenteet. Ehkäisevää päihdetyötä tekevät monet eri viranomaiset, järjestöt, yritykset, yhteisöt ja kansalaiset.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja aluehallintovirastot kartoittivat ehkäisevän päihdetyön tilaa ja rakenteita kunnissa vuoden 2020 keväällä. Tässä raportissa esitetyt tulokset kuvaavat Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kuntien ehkäisevän päihdetyön rakenteita yhdyshenkilöiden, toimielinten, työryhmien ja suunnitelmien osalta.

Kokonaisuudessaan ehkäisevän päihdetyön rakenteet olivat vahvistuneet. Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilökattavuus oli 89 prosenttia. Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin oli nimetty tai toimielin oli valtuuttanut tehtävänsä monialaiselle kunnalliselle tai seudulliselle työryhmälle 31 Itä-Suomen alueen kunnassa (70 %). Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä löytyi alueen 33 kunnasta (75 %). Ehkäisevän päihdetyö oli osa jotain kunnan suunnitelmaa lähes kaikissa alueen kunnissa (95 %).

Saatujen tulosten pohjalta sekä kansallisiin suosituksiin nojaten raportissa annetaan kunnille ehdotuksia ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen ja vahvistamiseen. Kuntien toivotaan hyödyntävän raportissa tuotettua tietoa ja suosituksia. Vahvat ehkäisevän päihdetyön rakenteet tukevat toiminnan johtamista, pitkäjänteisyyttä ja työn sujuvuutta esimerkiksi muutostilanteissa. Rakenteiden lisäksi tarvitaan myös riittävää resurssointia, monialaisia ja motivoituneita toimijoita sekä konkreettisia toimia, joiden vaikutuksia seurataan ja arvioidaan.

Asiasanat

ehkäisevä päihdetyö, ehkäisevän päihdetyön suositukset, Itä-Suomi

ISSN (painettu)

-

ISBN (painettu)

-

ISSN (verkkopainettu)

XXXX-XXXX

ISBN (verkkopainettu)

XXX-XXX-XXX-XXX-X

Kokonaissivumäärä

55

Kieli

Suomi

Hinta

-

Julkaisija

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Paino

-

Sisällysluettelo

1. Johdanto	5
2. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa: lait ja suositukset	7
3. Kyselyn toteuttaminen ja arvioinnin periaatteet	9
4. Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja kuvaus päihde-tilanteesta Ita-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kunnissa	11
4.1 Etelä-Savon maakunta.....	13
4.2 Pohjois-Karjalan maakunta.....	18
4.2 Pohjois-Savon maakunta.....	22
4.3 Yhteenveto ja johtopäätökset arvioinnista	28
5. Suositukset kunnille ehkäisevään päihdetyöhön	32
6. Lopuksi	40
Lähteet	44
Liite 1. Laki ehkäisevä päihdetyön järjestämisestä (523/2015).....	49
Liite 3. Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö Ita-Suomen aluehallintoviraston toimialueella vuonna 2020	51
Liite 4. Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin ja/tai toimielimen valtuuttama työryhmä Ita-Suomen aluehallintoviraston toimialueella vuonna 2020.....	52
Liite 5. Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä Ita-Suomen aluehallintoviraston toimialueella vuonna 2020	53
Liite 6. Ehkäisevän päihdetyön sisältävä toimintasuunnitelma Ita-Suomen aluehallintoviraston toimialueella vuonna 2020	54

1 Johdanto

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) on vuonna 2020 ollut lähes viisi vuotta voimassa. Lakiuudistukseen kohdistui suuria toiveita kuntien ehkäisevän päihdetyön uudistamisesta ja tehostamisesta sekä kuntien ja alueiden välisten erojen tasaantumisesta. Ennen lakia Suomessa kuntalaiset olivat eriarvoisessa asemassa, sillä kuntien välillä oli suuria eroja siinä missä laajuudessa ja miten ehkäisevää päihdetyötä toteutettiin. Laki antoi myös selkeän viestin siitä, että uudet tupakka- ja nikotiinituotteet sekä rahapelaaminen kuuluvat ehkäisevän päihdetyön piiriin alkoholipitoisten aineiden, huumausaineiden sekä päihtymiseen käytettävien lääkkeiden ja muiden aineiden lisäksi.

Päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien terveydellisten, sosiaalisten ja yhteiskunnallisten haittojen ehkäisy on ehkäisevän päihdetyön tavoite. Vuonna 2015 voimaantullut laki toi vahvasti ehkäisevään päihdetyöhön myös haitat muille kuin päihteiden käyttäjälle itselleen, eli haitat läheisille, yhteisöille ja yhteiskunnalle. Tässä suhteessa ehkäisevä päihdetyö eroaa muusta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siinä, että tarkastelua tehdään haittojen näkökulmasta hyvin laajalaisesti. Haitat muille -näkökulma tuo esiin päihde- ja riippuvuusilmiön laajat vaikutukset ja korostaa entisestään ehkäisyn tarpeellisuutta. Koko maan tasolla alkoholin, tupakan ja huumeiden aiheuttamat kustannukset ovat vähintään noin 4,2 miljardia vuodessa, eikä kyseinen summa pidä sisällään vielä haitallisesta rahapelaamisesta aiheutuvia kustannuksia (Markkula ym. 2017a; ks. myös THL 2020; Jääskeläinen 2016; Vähänen 2015).

Kaikkia päihteiden aiheuttamia haittoja ei myöskään ole mitattavissa euroissa. Esimerkiksi arviolta kaikkiaan 2 600 000 suomalaista on kokenut lähipiirissä tai julkisissa tiloissa eriasteisia haittoja muiden alkoholinkäytöstä (THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet -verkkosivut > Alkoholi). Esimerkiksi kolmasosa kyselyyn vastanneista ilmoitti joutuneensa pelkäämään päihtyneitä julkisilla paikoilla, ja yhtä suurta osaa oli päihtyneiden meteli valvottanut. Naiset ja nuoret puolestaan kokivat eniten haittoja muiden alkoholinkäytöstä. (Tigerstedt ym. 2018.)

Kuntien ja alueiden tulisi perustaa työnsä tietoon päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä, rahapelaamisesta ja niistä aiheutuvista haitoista omalla alueellaan. Yhtä olennaista on valita käytetyt työmenetelmät ja ehkäisevän päihdetyön toimet olemassa olevaan tieteelliseen tietoon ja hyviin käytäntöihin nojaten. Näin voidaan varmistaa käytettävissä olevien resurssien mahdollisimman optimaalinen käyttö. Työn sitominen tiukasti osaksi kunnan talouden ja toiminnan suunnittelua edesauttaa riittävien resurssien suuntaamista työlle.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain toimeenpanon tueksi julkaistiin Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (STM 2015), jossa määritellään tavoitteet ja painopisteet yhdessä tehtävälle työlle. Kansalliset tavoitteet on annettu koskien eri aineita ja toimintoja, mutta myös koskien eri painopisteitä. Kyseiset tavoitteet ovat sovitettavissa myös kunta- ja aluetasolle.

Ehkäisevän päihdetyön tilaa on kartoitettu kyselyin aiemmin vuosina 2001, 2011, 2013 ja 2016 (Warpenius 2002; Strand 2011; Markkula ym. 2014; Markkula & Warpenius 2017; Warpenius & Markkula 2018). Edellisessä vuonna 2016

tehdystä selvityksessä havaittiin, että maamme kunnista 44 prosenttia oli nimenmukaisesti lain mukaisen ehkäisevän päihdetyön toimielimen tai työryhmän, jolle toimielin oli valtuuttanut tehtävänsä. Kunnista 60 prosentissa toimi kunnallinen tai seudullinen työryhmä, jonka tehtäviin ehkäisevä päihdetyö kuului. Lisäksi kunnista 8 prosenttia ilmoitti, että niissä oli jokin työryhmä, joka toimi rajatun teeman tai ikäryhmän parissa. Ehkäisevää päihdetyötä koordinoiva kunnallinen tai seudullinen yhdyshenkilö toimi 84 prosentissa kunnista. Osuus oli hieman pienempi kuin vuonna 2014 (89 %). Suurimmalla osalla (87 %) kunnista oli jokin suunnitelma, joka sisälsi ehkäisevän päihdetyön. Useimmiten tämä suunnitelma oli hyvinvointikertomus ja -suunnitelma.

Vuonna 2016 tehtiin ensimmäistä kertaa kokonaisarvio kuntien rakenteista, jonka perusteella noin joka kolmannessa (35 %) kunnassa on vahvat rakenteet, eli niissä oli kunnossa kaikki tässä arvioissa tarkastellut ehkäisevän päihdetyön perusrakenteet. Huomionarvoista on, että vastaavasti lähes yhtä suuressa osassa rakenteet olivat joko melko heikot (24 %) tai heikot (10 %). Yleisimmin rakenteet olivat vahvat Lounais-Suomessa ja harvimminkin Länsi- ja Sisä-Suomessa. (Markkula & Warpenius 2017; Markkula ym. 2014.)

Itä-Suomen alueella vuonna 2016 tehdyn selvityksen mukaan ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain mukainen ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin oli nimetty tai toimielin oli valtuuttanut lakisääteiset tehtävänsä ja ehkäisevän päihdetyön käytännön toteuttamisen jollekin monialaiselle joko kunnalliselle tai seudulliselle työryhmälle 48 prosentissa alueen kunnista (22 kuntaa) eli hieman useammin kuin koko maassa keskimäärin (44 %). Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva työryhmiä, jotka kattoivat kaikki ikäryhmät, löytyi 72 prosentista itäsuomalaisia kuntia vuonna 2016 eli useammin kuin valtakunnallisesti tarkasteltuna (60 %). Itä-Suomessa työryhmien määrä oli kasvanut vuodesta 2013, jolloin se oli 66 prosenttia. Joko kunnallinen tai seudullinen ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö löytyi alueen 39 kunnasta vuonna 2016 eli yhdyshenkilökattavuus oli tuolloin 85 prosenttia vastaten koko maan yhdyshenkilökattavuutta. Yhdyshenkilöiden määrä oli laskenut vuodesta 2013, jolloin yhdyshenkilöitä oli miltei jokaisessa Itä-Suomen kunnassa (98%). Kummassakin edellisessä selvityksessä (2016 ja 2013) ilmeni, että ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön työkuva tai työhön käytettävää aikaa ei yleensä ollut määritelty. Vuonna 2016 Itä-Suomen kunnista lähes kaikilla (91%) oli jokin suunnitelma, joka sisälsi ehkäisevän päihdetyön.

Tämän raportin luvussa 2 on avattu ehkäisevän päihdetyön rakenteita tukevat lait ja suositukset. Luku 3 puolestaan kuvaa miten käytännössä kunnille tehty kysely toteutettiin sekä tulokset analysoitiin ja raportoitiin tässä raportissa. Lukuun 4 on koottu arvio maakunnittain eri kuntien rakenteiden tilanteesta, joka on kuvattu liikennevaloin. Luvussa 5 on avattu laadukkaana ehkäisevän päihdetyön kokonaisuus sekä ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman suositukset kunnille. Luvussa 6 hahmotellaan ehkäisevän päihdetyön yhteyttä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä sote-uudistuksen jälkeen tarvittavaa yhteistyötä.

Ehkäisevä päihdetyö kunnissa 2020 -kysely tukee Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevassa laissa (523/2015) määriteltyjen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) ja aluehallintovirastojen tehtävien toteuttamista. Kyselyn

tuloksia hyödynnetään Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain ja Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman (STM 2015) toimeenpanon arvioinnissa sekä kansallisessa ehkäisevän päihdetyön kehittämis- ja ohjaustyössä THL:ssä. Lisäksi kysely tuottaa alueille tietoa kuntien ehkäisevän päihdetyön vahvuuksista ja kehittämiskohteista ja tietoa aluehallintovirastojen ehkäisevän päihdetyön kuntaohjaustyön tueksi.

2 Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa: lait ja suositukset

Ehkäisevän päihdetyön rakenteiden eli työn järjestämistapojen ja johtamisen tarkastelu saattaa ihmetyttää monia. Syy miksi ehkäisevän päihdetyön rakenteisiin kiinnitetään erityistä huomiota, on se, että ehkäisevää päihdetyötä voi kyllä johtaa ja koordinoida kunnassa monin eri tavoin, mutta puutteellisella johtamisella ja koordinaatiolla työ ei voi olla vaikuttavaa, pitkäjänteistä ja suunnitelmallista. Rakenteiden korostaminen ei tarkoita sitä, ettei työn sisällöllä olisi merkitystä.

Toimivilla rakenteilla työtä voidaan kuitenkin sujuvoittaa ja varmistaa eri toimijoiden työn yhteensovittaminen sekä työn jatkuvuus erilaisissa muutostilanteissa. Pelkkä rakenteiden olemassaolo ei luonnollisestikaan riitä, vaan huomiota on kiinnitettävä niiden laadukkaaseen toteutumiseen.

Aiemmissa tutkimuksissa ja suosituksissa on tunnistettu muutamia tekijöitä, joiden voidaan katsoa kuvaavan ehkäisevän päihdetyön järjestämistapaa ja perusrakenteita kunnassa:

- 1) lain mukainen nimetty toimielin, jonka tehtäviin ehkäisevä päihdetyö on määritelty
- 2) monialainen työryhmä, joka toteuttaa käytännössä ehkäisevää päihdetyötä
- 3) ehkäisevän päihdetyön koordinaatiosta käytännössä vastaava taho (esim. ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö tai koordinaattori)
- 4) ehkäisevän päihdetyön sisältävä ja sitä ohjaava strategia tai toimintasuunnitelma, kuten hyvinvointikertomus ja -suunnitelma tai erillinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma (ks. myös Markkula & Warpenius 2017; Warpenius & Markkula 2018; Markkula ym. 2014).

Kunnan tulee lain mukaan nimetä toimielin, jonka vastuulle laissa erikseen määritellyt ehkäisevän päihdetyön tehtävät kuuluvat (ks. liite 1). Toimielimiä ovat kuntalain (410/2015, 30§) mukaan esimerkiksi valtuusto, kunnanhallitus, lautakunta, valiokunta, toimikunta ja jaosto. Kunta voi itsenäisesti päättää minkä toimielimen tehtäväksi se antaa ehkäisevän päihdetyön. Käytännössä toimielin ei välttämättä hoida itse ehkäisevän päihdetyön tehtäviä, vaan johtaa, seuraa ja arvioi niiden toteutumista. Tällöin se on saattanut valtuuttaa laissa mainitut

tehtävät ja niiden käytännön toimeenpanon jollekin kunnalliselle tai seudulliselle monialaiselle työryhmälle.

Monialaisia ehkäisevää päihdetyötä käytännössä toimeenpanevia työryhmiä voivat olla esimerkiksi hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä, mielen-terveys- ja päihdetyöryhmä, päihdetyöryhmä, ehkäisevän päihdetyön ryhmä tai jokin vastaava. Välttämättä näillä ryhmillä ei ole ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavan toimielimen valtuutusta tehtävään. Tällöin niiden mahdollisuudet viedä ehkäisevän päihdetyön toimet osaksi toiminnan ja talouden suunnittelua tai viestiä päättäjille tekemästään työstä ja kunnan päihdeoloista voivat olla heikommalla tasolla. Parhaimmillaan monialainen työryhmä edesauttaa ehkäisevässä päihdetyössä onnistumista tuoden eri toimijat sekä niiden taidot, asiantuntemuksen ja henkilökohtaiset sekä ammatilliset verkostot yhteen saman päämäärän edistämiseksi (EMCDDA 2019).

Monialaisen työryhmän avulla voidaan siis varmistaa, että kunnassa sovitetaan lain mukaisesti yhteen eri hallinnonalojen sekä poliisin, alkoholihallinnon, tupakkavalvonnan ja järjestöjen ja seurakuntien ehkäisevää päihdetyötä koskevat toimet. Samalla varmistetaan toiminnan jatkuvuus, kun useampi toimija sitoutetaan työhön. Työryhmätyöskentelyn onnistumiselle olennaista on, että työlle on asetettu selvät, yhteisesti jaetut tavoitteet, joiden näkökulmasta keskeiset toimijat ovat edustettuna ja heidän roolinsa on selvä. Tärkeää on myös, että työtä johdetaan, kokoonnutaan säännöllisesti ja työskentelyn onnistumista seurataan ja arvioidaan yhdessä. (ks. myös EMCDDA 2019.)

Vastuuhenkilön nimittäminen kunnan keskushallintoon sekä koordinaatiosta käytännössä vastaavan tahon, kuten yhdyshenkilön tai koordinaattorin nimittäminen tukevat ehkäisevän päihdetyön koordinaatiota (Warpenius 2002). Vastuuhenkilö muun muassa varmistaa, että ehkäisevän päihdetyön asiat näkyvät osana poliittista päätöksentekoa ja toimieliin tulee asetettua. Yhdyshenkilö tai koordinaattori puolestaan toimii aihealueen asiantuntijana tuntien aiheeseen liittyvät keskeiset lait, linjaukset ja kriteerit sekä menetelmät, työkalut ja aineistot. Lisäksi verkostotyön käynnistäminen ja koordinointi sekä yhdessä sovittujen toimien edistäminen kuuluvat yhdyshenkilön päätehtäviin. (STM 2015.) Se, että yhdyshenkilöllä on suhteessa kunnan kokoon riittävästi työaika varattuna ehkäisevään päihdetyöhön ja, että hänen tehtävänsä on määritelty ja suhteutettu käytettävissä olevaan työaikaan, edesauttavat tehtävässä onnistumista.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015, 5§) mukaan ehkäisevä päihdetyö kuuluu osaksi kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä sekä sitä koskevaa suunnittelua ja raportointia. Terveystieteiden lain (1326/2010, 12§) mukaan kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia sekä toteutettuja toimenpiteitä tulee seurata ja niistä tulee raportoida vuosittain valtuustolle. Lisäksi valtuustolle tulee laatia kerran valtuustokaudessa laajempi hyvinvointikertomus. Päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa tulisi arvioida ja ottaa huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset myös päihdehaittoihin. Vastaavasti ehkäisevästä päihdetyöstä ja päihdetilanteesta väestöryhmittäin raportoidaan valtuustolle vuosittain sekä nämä asiat sisällytetään laajaan hyvinvointikertomukseen. Tämä tarkoittaa, että kunnassa valitut keskeiset päihdetilannetta

kuvaavat mittarit ja tavoitteet, toimet ja varatut resurssit sekä vastuunjako kuvataan hyvinvointikertomuksessa (THL 2016a).

Hyvinvointikertomusta voidaan täydentää erillisellä pidemmän tähtäimen päihde- tai yhdistetyllä mielenterveys- ja päihdesuunnitelmalla tai hyvinvointisuunnitelmalla, joka pitää sisällään myös ehkäisevän päihdetyön. Tällöin näistä erillisistä suunnitelmista on hyvä nostaa aina joitakin tavoitteita ja toimia osaksi hyvinvointikertomusta, ja varmistaa näin päihdeasioiden osalta eri suunnitelmien yhteensopivuus. Olennaista on myös, että suunnitelmissa hyödynnetään kansallista ohjelmatyötä sekä toimivaksi ja hyväksi todettuja keinoja niin kysynnän kuin saatavuudenkin sääntelyn puolelta (STM 2015).

Huomioitavaa on, että yksistään tässä raportissa arvioidut rakenteet eivät vielä takaa laadukasta ehkäisevää päihdetyötä. Raportissa kuvattujen ja arvioitujen perusrakenteiden lisäksi on varmistettava niiden laadukas toteutuminen. Lisäksi tarvitaan motivoituneita ja innostuneita toimijoita kunnan eri hallinnonaloilta, järjestöistä, seurakunnista sekä eri viranomaistoimijoiden joukosta, kuten alkoholilupahallinnosta, tupakkavalvonnasta ja poliisista, jotka kukin osana toimenkuvaansa toteuttavat ehkäisevää päihdetyötä sekä päihde-, tupakka- ja rahapelihaittoja ehkäisevää ja vähentävää työtä.

3 Kyselyn toteuttaminen ja arvioinnin periaatteet

THL ja aluehallintovirastot kartoittivat maaliskoukokuussa Ehkäisevä päihdetyö kunnissa 2020 -kyselyllä ehkäisevän päihdetyön tilaa ja rakenteita kunnissa. Kaikkiin Suomen kuntien ehkäisevästä päihdetyöstä vastaaville yhdyshenkilöille tai koordinaattoreille lähetettiin linkki webropol-kyselyyn. Mikäli kunnassa ei ollut kyseessä olevaa toimijaa nimettynä, lähetettiin kysely kunnan kirjaamon kautta ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavalle tai ehkäisevän päihdetyön seutukoordinaattorille, mikäli kunnan ehkäisevän päihdetyön koordinaatio hoidettiin kunnassa seututasolla. (Ks. lisää kyselystä THL:n verkkosivuilta: www.thl.fi/ehkaisevapaihdeyto > Ehkäisevän päihdetyön johtaminen > Ehkäisevän päihdetyön arviointi ja seuranta > Ehkäisevä päihdetyö kunnissa -kysely).

Kyselyllä selvitettiin muun muassa ehkäisevän päihdetyön:

- yhdyshenkilön olemassaoloa ja resursseja,
- johtamista ja yhteistyötä,
- suunnittelua ja seuranta,
- sisältöjä ja painotuksia,
- järjestämistä koskevan lain ja toimintaohjelman toimeenpanoa
- toimintaohjelman päivittämisestä näkemyksiä

Kyselyn sulkeutumisen jälkeen Itä-Suomen aluehallintovirastosta lähetettiin sähköpostia tai soitettiin toimialueen vastaamattomien kuntien (10) yhdyshenkilöille ja pyydettiin vastaamaan joko aiemmin lähetettyyn alkuperäiseen kyselyyn tai pelkästään tarkentaviin kysymyksiin koskien kunnan ehkäisevän päihdetyön rakenteita. Tarkentavat kysymykset tehtiin yhdyshenkilötilanteesta, ehkäisevän

päihdetyön vastaavasta toimielimestä, ehkäisevää päihdetyötä toimeenpanevasta työryhmästä sekä ehkäisevän päihdetyön sisällyttämisestä kunnan eri suunnitelmiin. Vastaamattomista kunnista kahdeksan vastasi tarkentaviin kysymyksiin ja kaksi kuntaa jo aiemmin laitettuun alkuperäiseen kyselyyn. Vastausprosentti oli 100 eli kyselyyn saatiin lopulta vastaukset kaikista Itä-Suomen kunnista.

Analysoinnin jälkeen tulokset lähetettiin vielä tarkastettavaksi kuntiin. Tarkistuskierroksen jälkeen kuuden kunnan vastaus muuttui ja nämä korjaukset on tehty raporttiin. Valtakunnalliset tulokset kyselyn osalta raportoidaan syys-lokuukuussa 2020 ilmestyvässä THL:n Tutkimuksesta tiiviisti -julkaisussa.

Tässä raportissa kuvataan Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kuntien osalta ehkäisevän päihdetyön keskeisimpien rakenteiden tilanne, eli löytyykö kunnista:

- a) nimetty ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö,
- b1) nimetty ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin tai toimielimen valtuuttama työryhmä,
- b2) ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä
- c) ajantasainen toimintasuunnitelma, johon ehkäisevä päihdetyö sisältyy

Kyselyn tuloksiin pohjautuvan arvioinnin tulokset on esitetty kunnittain liikennevalomallilla, jossa kukin vastannut kunta saa vihreän, keltaisen tai punaisen merkinnän sen mukaan löytyykö kunnasta kyseinen rakenne. Mikäli kunta ei ole osannut vastata kysymykseen, on se merkitty arvioinnissa harmaalla värillä. Mikäli kunta ei ole vastannut kyselyyn, näkyy kyseisen kunnan rivi taulukossa vaaleansinisellä värillä. Arvioinnin kriteerit on kuvattu rakenteittain (a–c) oheisessa taulukossa.

Taulukko 1: Arviointiasetelma.

Vihreä:	a. Kunnassa on nimetty kunnallinen / seudullinen yhdyshenkilö b1. Kunnassa on nimetty vastaava toimielin TAI kunnassa tai seudulla toimii toimielimen valtuuttama monialainen työryhmä b2. Kunnassa tai seudulla toimii toimeenpaneva monialainen työryhmä c. Kunnassa on ajantasainen kunnallinen tai seudullinen toimintasuunnitelma, jossa ehkäisevä päihdetyö on huomioitu
Keltainen:	a. Kunnassa toimii kunnallinen / seudullinen yhdyshenkilö, muttei nimettynä b1. - b2. Kunnassa tai seudulla toimii toimeenpaneva monialainen työryhmä, joka kattaa vain osan ikäryhmistä c. Kunnassa on valmisteilla kunnallinen tai seudullinen toimintasuunnitelma tai se kattaa vain osan ikäryhmistä
Punainen:	a. Kunnassa ei ole nimetty, eikä toimi kunnallista / seudullista yhdyshenkilöä b1. Kunnassa ei ole nimetty vastaavaa toimielintä b2. Kunnassa tai seudulla ei toimi toimeenpanevaa monialaista työryhmää c. Kunnassa ei ole kunnallista tai seudullista toimintasuunnitelmaa
Harmaa:	a. – b1. Ei osaa sanoa b2. Ei osaa sanoa c. Ei osaa sanoa
Sininen:	a. – b1. Ei vastausta b2. Ei vastausta c. Ei vastausta

4 Ehkäisevän päihdetyön rakenteet ja kuvaus päihdetilanteesta Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella

Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella on kaikkiaan kolme maakuntaa: Etelä-Savo, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo, joissa on yhteensä 44 kuntaa. Vuonna 2019 kuntia oli 45. Vuoden 2020 alusta Valtimon kunta yhdistyi Nurmeksen kaupunkiin. Toimialueen kunnista 73 % on pieniä alle 10 000 asukkaan kuntia.

Seuraavaksi tarkastellaan Itä-Suomen päihdetilannetta muutaman päihdeavainindikaattorin valossa. Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan Itä-Suomen aluehallintoviraston alueella reilu puolet (59 %) 8. ja 9.luokkalaisista ilmoitti, että ei käytä alkoholia. Koko maassa raittiiden nuorten (8. ja 9.lk) osuus oli 61,5 prosenttia. Vastaavasti maakunnittain katsottuna Pohjois-Karjalassa 61, Etelä-Savossa 58 ja Pohjois-Savossa 59 prosenttia. Myöskään ammattioppilaitosten 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden osalta Itä-Suomi ei juurikaan poikennut koko maan tilanteesta (29 %). Etelä-Savossa ammattioppilaitoksessa opiskelevista 27 prosenttia ilmoitti, että ei käytä alkoholijuomia. Pohjois-Karjalassa vastaava osuus oli 28 prosenttia ja Pohjois-Savossa 30 prosenttia. (THL 2019.)

Itä-Suomessa 8. ja 9.luokkalaisista 4,4 prosenttia ilmoitti käyttävänsä alkoholia kerran viikossa tai useammin vuonna 2019. Nuorten alkoholin käyttö on vähentynyt vuosien mittaan kaikilla kouluasteilla. Sen sijaan kannabiskokeilut nuorten keskuudessa olivat lisääntyneet. Vuonna 2017 Itä-Suomessa 8. ja 9. luokkalaisista kannabista oli kokeillut ainakin kerran 6,4 prosenttia ja vuonna 2019 vastaava osuus oli kahdeksan prosenttia. Ammatillisessa oppilaitoksessa kannabista oli kokeillut 16 % ja lukiossa 9 % Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella. (THL 2019.)

Kouluterveyskyselystä 2019 ilmenee, että niiden nuorten (8. ja 9.lk) osuus, jotka kertovat käyttävänsä tupakkatuotetta tai sähkösavuketta päivittäin oli Itä-Suomessa hieman korkeampi (10,5%) kuin koko maassa (8%). Samasta ikäluokasta päivittäin nuuskaa käytti Itä-Suomessa 5,5 prosenttia. Ammattioppilaitoksen 1.-2.vuosikurssin opiskelijoista nuuskasi yli kaksinkertainen määrä (13,6 %) yläkoululaisiin verrattuna. Lukiossa nuuskaa käytti harvempi (3,6 %), vaikka nuuskan käyttö oli lisääntynyt sielläkin vuodesta 2017, jolloin sitä käytti vain 1,8 prosenttia. Yleisimmin alaikäiset saavat savukkeita välittämisen kautta. Itä-Suomessa alaikäiset saivat ostettua savukkeita harvemmin vähittäismyyntikaupasta (5%) kuin koko maassa (7%) (THL 2019.)

FinSote 2017-2018 tutkimuksen mukaan vuonna 2018 Etelä-Savossa 20-54 -vuotiaista miehistä liikaa alkoholia ilmoitti käyttävänsä kolmannes (33 %). Tilanne oli samankaltainen myös Pohjois-Karjalassa (34 %) ja Pohjois-Savossa (33 %). 20-54-vuotiaiden naisten alkoholin liikkäytössä oli maakuntakohtaisia eroja. Etelä-Savossa 26 prosenttia 20-54 -vuotiaista naisista ilmoitti alkoholin liikkäytöstä, Pohjois-Karjalassa 22 prosenttia ja Pohjois-Savossa neljännes (25 %).

55–74 -vuotiaista miehistä liikaa alkoholia käyttävien osuus oli hieman korkeampi kuin nuoremmilla ikäluokilla. Etelä-Savossa 45 prosenttia 55-74-vuotiaista miehistä ilmoitti alkoholin liikkäytöstä, Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa 41 prosenttia. Vastaavan ikäisten naisten alkoholin liikkäyttö oli hieman vähäisempää kuin nuoremmilla ikäluokilla. Etelä-Savossa 55-74-vuotiaista naisista alkoholin liikkäytöstä ilmoitti 17 prosenttia, Pohjois-Karjalassa 21 prosenttia ja Pohjois-Savossa hieman enemmän (24 %). Yli 75-vuotiaista miehistä viidennes (20 %) ilmoitti alkoholin liikkäytöstä Etelä-Savossa ja neljännes (24 %) Pohjois-Karjalassa ja Pohjois-Savossa. Vastaavasti yli 75-vuotiaista naisista Etelä- ja Pohjois-Savossa noin 7 prosenttia ja Pohjois-Karjalassa noin viisi prosenttia

ilmoitti käyttävänsä alkoholia liikaa eli huomattavasti ikäisiään miehiä vähemmän. (FinSote 2017-2018.)

Vuosien 2017 ja 2018 tilastoja tarkastellessa 20-64-vuotiaiden alkoholikuolleisuus 100 000 vastaavan ikäistä kohden on ollut suurempaa Itä-Suomen kaikissa maakunnissa koko maan tilanteeseen verrattuna. Vuonna 2018 Itä-Suomessa Pohjois-Karjalassa alkoholikuolleisuusluku oli korkein 49, Pohjois-Savossa 39 ja Etelä-Savossa 35. Koko maan alkoholikuolleisuus oli 33 20-64-vuotiaista 100 000 vastaavan ikäistä kohti. (THL, Sotkanet.)

4.1 Etelä-Savon maakunta

Etelä-Savon maakunnassa on 14 kuntaa, joissa kaikkiaan on 142 335 asukasta (31.12.2019 Tilastokeskus). Kaupunkeja Etelä-Savossa on kolme: Mikkeli, Pieksämäki ja Savonlinna. Sosiaali- ja terveystalouden tuottaminen kuntalaisille on järjestetty maakunnassa moninaisin tavoin. Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä Essote, tuottaa Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan, Kangasniemen, Hirvensalmen, Puumalan ja Juvan sosiaali- ja terveystaloudet ja lisäksi Joroinen ja Pieksämäki ovat Essoten jäsenkuntia erikoissairaanhoidon palvelujen osalta.

Rantasalmen kunta järjestää lakisääteiset sosiaali- ja terveystaloudet yhteistyössä Suomen Terveystalo Oy:n kanssa ja Sulkava Terveystalo Kuntaturva Oy:n kanssa. Sosiaalipalvelujen virkavastuutehtäviä edellä mainittujen kuntien osalta hoitavat 1.1.2020 alkaen Sosterin viranhaltijat. Etelä-Savon maakuntaan kuuluva Heinävesi kuuluu Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalouden kuntayhtymä Siun Soteen, joka järjestää koko Pohjois-Karjalan ja Heinäveden kuntien sosiaali- ja terveystaloudet. Itä-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä, Sosteri, järjestää Savonlinnan ja Enonkosken kuntien kaikki sosiaali- ja terveystaloudet, erikoissairaanhoidon mukaan lukien. Erikoissairaanhoidon osalta Sosterin jäsenkuntia ovat myös Rantasalmi ja Sulkava.

Pieksämäen kaupunki tuottaa itse omat sosiaali- ja terveystaloudensa, lukuun ottamatta erikoissairaanhoidonpalveluita, jotka tuottaa Essote. Joroisten kunnan sosiaali- ja terveystaloudet tuotetaan yhteistyössä Varkauden kaupungin kanssa. Erikoissairaanhoidon palveluja joroislaisille antavat Varkauden sairaala tarjolla olevan erikoislääkäritoiminnan mukaan, Kuopion yliopistollinen sairaala vaativan erikoissairaanhoidon osalta sekä myös Essote ja Sosteri.

Taulukko 2: Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnittain Etelä-Savon maakunnassa toukokuussa 2020.

Kunta	Nimetty ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö	Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin ja tai toimielimen valtuuttama työryhmä	Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä	Ehkäisevän päihdetyön sisältävä toimintasuunnitelma
	Kyllä / Lähes / Ei / Ei vastausta	Kyllä / Ei / EOS / Ei vastausta	Kyllä / Lähes / Ei / EOS / Ei vastausta	Kyllä / Lähes / Ei / Ei vastausta
Enonkoski	Lähes, ei virallisesti nimetty (keskushallinto)	EOS	Kyllä kunnallinen ja seudullinen ehkäisevän päihdetyön työryhmä	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa, sekä seudullista suunnitelmaa
Heinävesi	Kyllä (nuoris- ja liikuntatoimi)	EOS	Kyllä, kunnallinen Miepäryhmä	Kyllä, kunnan oma päihdesuunnitelma, yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa
Hirvensalmi	Kyllä, seudullinen	Ei	Kunnan oma: ei, alueellinen: eos	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa sekä alueellista hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa
Joroinen	Kyllä (sote)	Kyllä	Kyllä, kunnallinen ja seudullinen	Kyllä, kunnan oma päihdesuunnitelma ja osa kunnan hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa
Juva	Kyllä, seudullinen (sote)	Kyllä hyvinvointiryhmä	Ei	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa, seudullinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma

Kangasniemi	Kyllä (sote)	EOS	Kyllä hyvinvointiryhmä	Kyllä, yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan ja alueen hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa sekä kunnan turvallisuus-suunnitelmaa
Mikkeli	Ei	Kyllä, hyvinvointiryhmä	Ei	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan ja alueen hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa
Mäntyharju	Kyllä (sivistystoimi)	Kyllä, sivistyslautakunta	Kyllä	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan ja alueen hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa
Pertunmaa	Kyllä, (nuorisotoimi)	Kyllä, Lape-moniammatillinen työryhmä	Lähes, kattaa osan ikäryhmistä, (Lape-työryhmä)	Kyllä, ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ja ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa
Pieksämäki	Kyllä (nuorisotoimi)	Kyllä, hyvinvointityöryhmät	Kyllä, moniammatillinen ehkäisevän päihdetyön Viisari-työryhmä	Kyllä, yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma ja ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa, sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa
Puumala	Lähes, ei virallisesti nimetty (sote)	Kyllä, hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön työryhmä	Kyllä, hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön työryhmä	Kyllä, päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan ja alueen hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa
Rantasalmi	Kyllä (sote)	Kyllä	Kyllä, päihde- ja mielenterveys-työryhmä	Kyllä, yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomus-ta ja -suunnitelmaa

Savonlinna	Kyllä (opetus-toimi)	Ei	Kyllä, ehkäisevän päihdetyön monialainen työryhmä	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa ja turvallisuus-suunnitelmaa
Sulkava	Ei	Ei	Ei	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan jotain suunnitelmaa
Yhteensä	Kyllä: 10 kpl Ei: 2 kpl Lähes: 2 kpl Ei vastausta: 0 kpl	Kyllä: 8 kpl Ei: 3 kpl Lähes: 0 kpl EOS: 3 kpl Ei vastausta: 0 kpl	Kyllä: 9 kpl Ei: 3 kpl Lähes: 1 kpl EOS: 1 kpl Ei vastausta: 0 kpl	Kyllä: 14 kpl Ei: 0kpl Lähes: 0 kpl EOS: 0 kpl Ei vastausta: 0 kpl

71 prosenttia Etelä-Savon kunnista oli nimennyt ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön. Lisäksi kahdessa kunnassa (14%) oli ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö, mutta ei virallisesti nimettynä eli ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö löytyi 85 prosentista Etelä-Savon kuntia. Mikkeli ja Sulkava (14%) eivät olleet nimenneet yhdyshenkilöä. Tilanne vastaa vuoden 2016 tilannetta, jolloin ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö löytyi 86 prosentista Etelä-Savon kuntia. Tässä kyselyssä Hirvensalmen ja Puumalan kunnat ilmoittivat, että heillä ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö on seudullinen, kun vuonna 2016 näissä kunnissa ei ollut yhdyshenkilöä ollenkaan. Mikkelissä puolestaan luovuttiin vuoden 2017 alussa alkaneesta ehkäisevän päihdetyön koordinaattorin toimesta tänä vuonna. Tällä hetkellä ehkäisevää päihdetyötä koordinoi nuorten osalta nuorisopalvelut ja aikuisväestön osalta hyvinvointikoordinaattori.

Huomionarvoista on, että kuudessa kunnassa (Enonkoski, Heinävesi, Mäntyharju, Pertunmaa, Savonlinna ja Pieksämäki) ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö oli nimetty vuoden 2016 jälkeen joltakin muulta kunnan hallinnonalalta kuin sosiaali- ja terveystalvveluista. Näin vahvistetaan kunnan vastuuroolia ehkäisevässä päihdetyössä, erityisesti niissä tilanteissa, joissa sosiaali- ja terveystalvvelut tuottaa kuntayhtymä. Kuuden kunnan (Hirvensalmi, Joroinen, Juva, Kangasniemi, Rantasalmi ja Puumala) ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt työskentelivät sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Tulevaisuudessa sosiaali- ja terveystalvvelujen siirtyessä sote-maakunnille on tärkeä huolehtia riittävästä ehkäisevän päihdetyön resurssista kunnassa ja varmistaa yhteistyö kunnan muiden hallinnonalojen ja muiden toimijoiden kanssa.

Yli puolessa (57%) Etelä-Savon kunnista oli ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin ja tai toimielimen valtuuttama työryhmä. Tilanne on hieman heikentynyt vuodesta 2016 (64%). Hirvensalmen, Savonlinnan ja Sulkavan (21%) kunnista ilmoitettiin, ettei kunnassa ole ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä vastaavaa toimielintä tai sen valtuuttamaa työryhmää. Mikäli näin edelleen on, tulee kuntien nimetä jokin toimielin vastaamaan ehkäisevästä päihdetyöstä, sillä ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain 5 §:ssä todetaan, että kunta

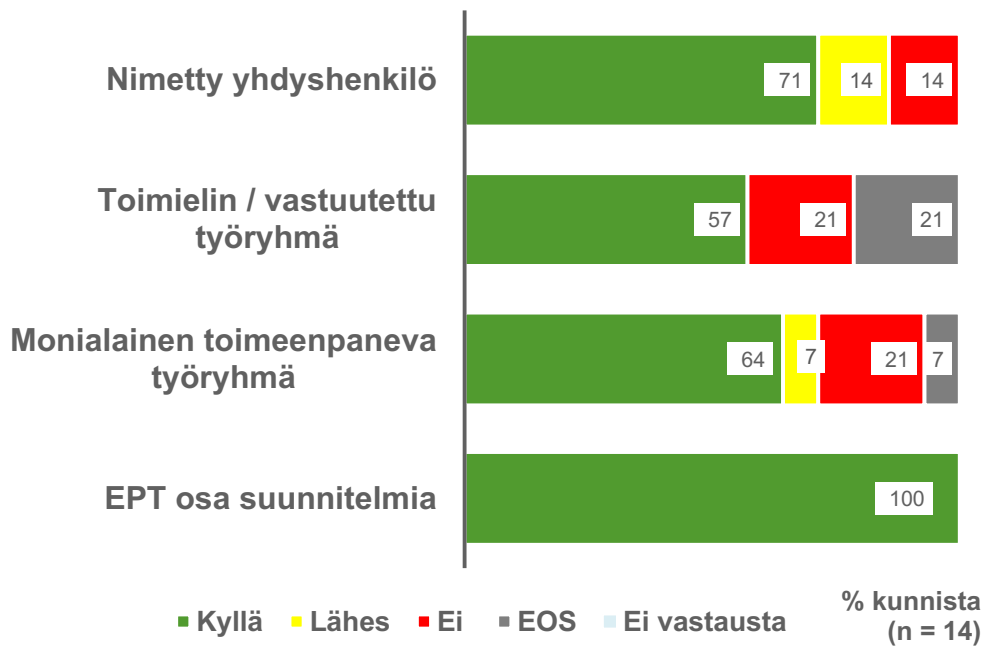

huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. On mahdollista, että toimielimen ohella ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaa toimielimen valtuuttama työryhmä. Näistä kunnista Savonlinnassa toimii ehkäisevän päihdetyön monialainen työryhmä. Niin ikään Enonkosken, Heinäveden ja Kangasniemen (21%) osalta ei osattu sanoa, onko kunnassa ehkäisevän päihdetyön toimielintä tai sen valtuuttamaa työryhmää.

Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä toimii yhdeksässä (64 %) Etelä-Savon kunnassa. Juva, Mikkeli ja Sulkava (21%) vastasivat, että sekä kunnasta että alueelta puuttuu ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä. Mikkelin seudun ehkäisevän päihdetyön seudullinen työryhmä päätti toimintansa vuoden 2016 loppuun ja Mikkelin kaupungin vastaava työryhmä vuoden 2019 loppuun. Savonlinnassa toimivassa ehkäisevän päihdetyön monialaisessa työryhmässä on edustusta naapurikunnista. Varsinkin pienet kunnat hyötyvät seudullisesta yhteistyöstä. Hirvensalmen kunnasta ei osattu sanoa, onko alueella/seudulla edellä mainittua työryhmää ja Pertunmaalla toimeenpaneva ehkäisevän päihdetyön työryhmä kattoi osan ikäryhmistä. Toimeenpanevien työryhmien määrä on vähentynyt vuodesta 2016, jolloin niitä toimi suuressa osassa alueen kuntia (86 %).

Ehkäisevä päihdetyö sisältyi johonkin kunnan suunnitelmaan kaikissa Etelä-Savon kunnissa (100%). Tilanne oli parantunut entisestään vuodesta 2016, jolloin Hirvensalmen ja Puumalan kunnassa ehkäisevää päihdetyötä ei ollut liitetty osaksi kunnan jotain suunnitelmaa. Lähes kaikki kunnat ilmoittivat, että ehkäisevä päihdetyö on osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. Yksi kunta ei eritellyt tarkemmin, mihin kunnan suunnitelmaan ehkäisevä päihdetyö kuuluu. Puolet kunnista ilmoitti, että heillä on myös erilliset päihdesuunnitelmat ja tai yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma. Joissain kunnissa ehkäisevä päihdetyö oli myös huomioitu esimerkiksi turvallisuussuunnitelmassa tai lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa.

Kuvio 1: Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Etelä-Savon kunnissa (% , n=14).

4.2 Pohjois-Karjalan maakunta

Pohjois-Karjalan maakunta muodostuu kaikkiaan 12 kunnasta, joissa on yhteensä 161 211 asukasta (31.12.2019 Tilastokeskus). Valtimon kunta liittyi Nurmekseen kaupunkiin 1.1.2020. Kaupunkeja alueella on viisi: Joensuu, Kitee, Lieksa, Nurmes ja Outokumpu. Siun Sote - Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä, johon Pohjois-Karjalan kaikki 12 kuntaa ja Etelä-Savon maakuntaan kuuluva Heinäveden kunta kuuluvat, järjestää alueen julkiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, ympäristöterveydenhuollon sekä pelastustoimen palvelut. Tässä kyselyssä Heinävesi raportoidaan vielä Etelä-Savon maakunnan yhteydessä, koska itse maakuntavaihdos tapahtuu vuoden 2021 alusta.

Taulukko 3: Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnittain Pohjois-Karjalan maakunnassa toukokuussa 2020.

Kunta	Nimetty ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö	Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin ja tai toimielimen valtuuttama työryhmä	Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaineava monialainen työryhmä	Ehkäisevän päihdetyön sisältävä toimintasuunnitelma
	Kyllä / Lähes / Ei / Ei vastausta	Kyllä / Ei / EOS/ Ei vastausta	Kyllä / Lähes / Ei / EOS/ Ei vastausta	Kyllä / Lähes / Ei/ Ei vastausta
Ilomantsi	Ei	Kyllä hyvinvointilautakunta	Kyllä moniammatillinen perhe-, oppilas/opiskelijalapsityöryhmä	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa ja liikunta- ja nuorisotoimen toimintaohjelmaa
Joensuu	Kyllä (hyvinvointi- palvelut)	Kyllä kasvat- ja koulutuslautakunta	Kyllä, alueellinen	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Juuka	Kyllä (keskushallinto)	Kyllä hyvinvointilautakunta	Kunnan oma: ei, alueellinen: eos	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa, alueellinen yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma
Kitee	Ei	Kyllä hyvinvointi- ja terveystyöryhmä	Kyllä hyvinvointi- ja terveystyöryhmä, alueellinen perhekeskusten johtoryhmä	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Kontiolahti	Ei	Ei	Ei	Ei

Lieksa	Lähes, ei virallisesti nimetty (nuorisotoimi)	Ei	Ei	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Liperi	Kyllä	Kyllä, hyvinvointilautakunta	Kyllä ehkäisevän päihdetyön työryhmä	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa. Alueellinen yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma
Nurmes	Kyllä	Kyllä hyvinvointityöryhmä	Kyllä, moniammatillinen työryhmä	Kyllä, yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma ja alueellinen suunnitelma, joka sisältää ehkäisevän päihdetyön
Outokumpu	Lähes, ei virallisesti nimetty	EOS	Kunnan oma: ei alueellinen: eos	Kyllä, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa ja alueellinen mielenterveys- ja päihdesuunnitelma
Polvijärvi	Kyllä (sivistystoimi)	Kyllä, sivistyslautakunta	Kyllä, kunnan oma ja alueellinen	Kyllä, kunnan oma päihdesuunnitelma
Rääkkylä	Kyllä (nuorisotoimi ja liikuntatoimi)	Kyllä, hyvinvointilautakunta	Kyllä, päihdetyöryhmä	Kyllä, yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma ja päihdestrategia, ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa

Tohmajärvi	Lähes, ei virallisesti ni- metty	Ei	Kyllä, päihdetyö- ryhmä	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointi-ker- tomusta ja -suunni- telmaa
Yhteensä	Kyllä: 6 kpl Ei: 3 kpl Lä- hes: 3 kpl Ei vastausta: 0 kpl	Kyllä: 8 kpl Ei: 3 kpl Lä- hes: 0 kpl EOS: 1 kpl Ei vas- tausta: 0 kpl	Kyllä: 8 kpl Ei: 2 kpl Lä- hes: 0 kpl EOS: 2 kpl Ei vas- tausta: 0 kpl	Kyllä: 11 kpl Ei: 1 kpl Lä- hes: 0 kpl EOS: 0 kpl Ei vas- tausta: 0 kpl

Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö oli nimetty kuuteen (50%) Pohjois-Karjalan kuntaan. Lisäksi kolmesta kunnasta (25%) löytyi yhdyshenkilö, mutta nimitystä ei ollut virallisesti tehty. Kolmesta kunnasta (25%) puuttui ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö. Yhdyshenkilöiden määrä on laskenut vuodesta 2016. Tuolloin 11 kunnasta löytyi ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö, joista kahdeksan oli nimetty tehtäväänsä.

Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin tai toimielimen valtuuttama työryhmä löytyi kahdeksasta (67%) Pohjois-Karjalan kunnasta. Kontiolahden, Lieksan ja Tohmajärven kunnista vastattiin, että ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavaa toimielintä ei ole (25%) ja Outokummusta ei osattu sanoa, kuuluuko ehkäisevä päihdetyö jollekin toimielimelle. Edellä mainittujen kuntien tulee tarkistaa toimielimen tilanne ja tarvittaessa nimetä jokin toimielin vastaamaan ehkäisevästä päihdetyöstä. Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain 5 §:ssä todetaan, että kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Vuoden 2016 kyselyssä silloisesta 13 kunnasta kuudessa oli lain mukainen toimielin eli toimielimiä on nimetty vastaamaan myös ehkäisevästä päihdetyöstä sen jälkeen.

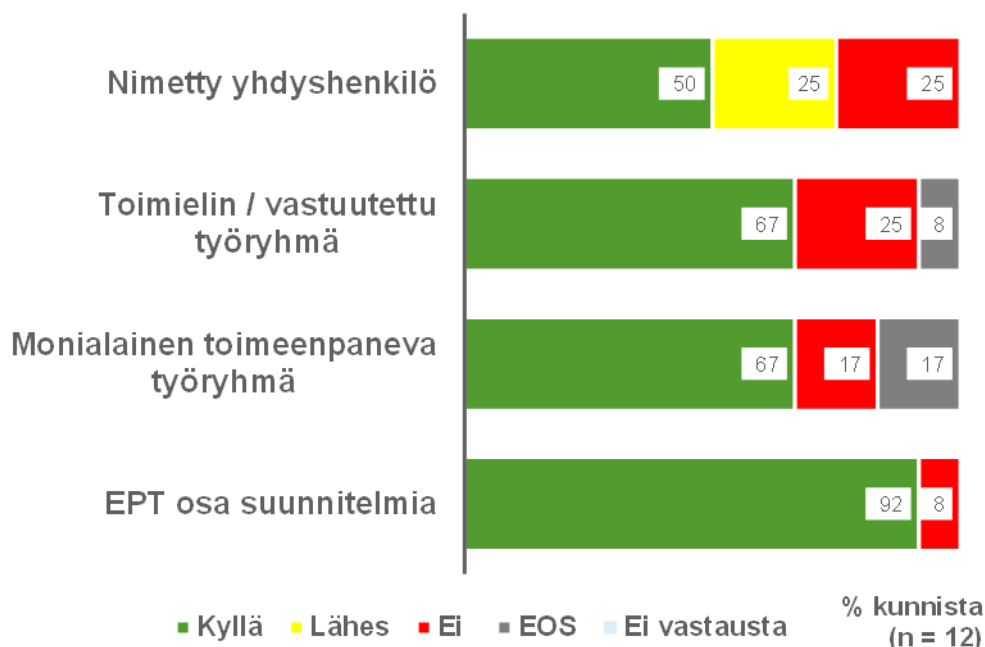
Seitsemän Pohjois-Karjalan kuntaa ilmoitti, että kunnasta löytyy ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva työryhmä. Lisäksi Joensuu ilmoitti alueellisen toimeenpanevan työryhmän olevan kunnassa toimiva toimeenpaneva työryhmä. Tämä mukaan laskien työryhmiä oli 67 prosentissa kunnassa. Kontiolahdelta ja Lieksasta vastattiin, että kunnassa tai alueella ei ole toimeenpanevaa työryhmää (17%). Outokumpu ja Juuka eivät osanneet sanoa alueellisen työryhmän olemassaolosta (17%), kummassakaan kunnassa omaa toimeenpanevaa työryhmää ei ole. Vuonna 2016 kunnallinen toimeenpaneva ehkäisevän päihdetyön ryhmä löytyi viidestä (38%) Pohjois-Karjalan kunnasta. Pohjois-Karjalassa toimii tällä hetkellä Karelia-ammattikorkeakoulun koordinoima monialainen alueellinen päihdetyöryhmä, jossa on edustajia osasta Pohjois-Karjalan kuntia, Siun Soten toimijoita ja järjestöjen edustajia.

Alueellinen työryhmä tarjoaa usein vertaistukea ja hyviä toimintamalleja kuntien ehkäisevän päihdetyön toimeenpanoon. Sillä ei kuitenkaan ole yleensä ole

valtuuksia ehkäisevän päihdetyön toimeenpanoon kunnan sisällä. Varsinkin Joensuu on jo väestömäärältään niin suuri, että se tarvitsisi kunnallisen monialaisen käytännön ehkäisevää päihdetyötä toimeenpanevan työryhmän.

Lähes kaikissa Pohjois-Karjalan kuntia (92 %) Kontiolahta lukuun ottamatta ehkäisevä päihdetyö sisältyi johonkin kunnan suunnitelmiin, pääasiassa hyvinvointisuunnitelmaan. Tilanne on pysynyt ennallaan verrattuna vuoteen 2016. Terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:n 2 momentin mukaan kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosoittimia. Tämä koskee myös ehkäisevän päihdetyön suunnittelua.

Kuvio 2: Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Pohjois-Karjalan kunnissa (% , n=12).

4.3 Pohjois-Savon maakunta

Pohjois-Savo on 18 kunnan ja 244 236 asukkaan maakunta (31.12.2019 Tilastokeskus). Alueen kaupunkeja ovat Kuopio, Iisalmi, Kiuruvesi, Suonenjoki ja Varkaus. Lisäksi Pohjois-Savossa on 13 kuntaa. Vuoden 2021 alusta maakuntaan liittyy Joroinen, joka esitetään tässä raportissa vielä Etelä-Savon maakunnassa. Kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut tuotetaan useilla erilaisilla malleilla.

Kysteri, joka on perusterveydenhuollon liikelaitos, tuottaa perusterveydenhuollon palvelut alueen seitsemässä kunnassa. Kysterin Koillis-Savon palveluyksikköön kuuluvat Kaavi ja Rautavaara ja Nilakan palveluyksikköön Keitele, Pielavesi, Tervo ja Vesanto. Myös Leppävirran kunta kuuluu Kysteriin. Ylä-Savon sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tuottaa Iisalmen, Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän sosiaali- ja terveyspalvelut. Sisä-Savon terveydenhuollon kuntayhtymä

tuottaa Suonenjoen ja Rautalammin terveystalot. Kuopio, Lapinlahti, Siilinjärvi ja Varkaus tuottavat omat sosiaali- ja terveystalonsa. Kuopio tuottaa lisäksi myös Tuusniemen terveystalot. Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri huolehtii koko Pohjois-Savon alueen asukkaiden erikoissairaanhoidosta ja lähes miljoonan itä- ja keskisuomalaisen erityistason erikoissairaanhoidosta Kuopion yliopistollisessa sairaalassa.

Taulukko 4: Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnittain Pohjois-Savon maakunnassa toukokuussa 2020.

Kunta	Nimetty ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö	Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin ja tai toimielimen valtuuttama työryhmä	Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä	Ehkäisevän päihdetyön sisältävä toimintasuunnitelma
	Kyllä / Lähes / Ei / Ei vastausta	Kyllä / Ei / EOS / Ei vastausta	Kyllä / Lähes / Ei / EOS / Ei vastausta	Kyllä / Lähes / Ei / Ei vastausta
Iisalmi	Lähes, ei nimettyä (nuorten ehkäisevä päihdetyöntekijä on)	Kyllä sivistys- ja hyvinvointi- lautakunta	Kyllä seudullinen ehkäisevän päihdetyön työryhmä	Kyllä seudullinen yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan omaa ja seudullista hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa
Kaavi	Kyllä (sosiaalitoimi)	Ei	Ei	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa
Keitele	Kyllä (sosiaalitoimi)	Kyllä (perusturvalautakunta)	Kyllä kunnan oma ja alueellinen	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Kiuruvesi	Kyllä (opetus- ja sivistyspalvelut)	Kyllä kaupungin johtoryhmä	Kyllä kunnan oma ja seudullinen	Kyllä sekä kunnan oma että seudullinen yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma,

				ehkäisevä päihdetyö osa kunnan ja alueen hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Kuopio	Kyllä (hyvinvoinnin edistämisen palvelualue)	Kyllä hyvinvoinnin edistämisen lautakunta	Kyllä hyvinvointiryhmä, Pakka-tarjontatyöryhmä, päihdekoulutus-, Selvät Sävelet- ja nikotiinittomuustyöryhmät, alueellinen ept-verkosto	Kyllä yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa sekä turvallisuus- suunnitelmaa
Lapinlahti	Lähes (ei virallisesti nimetty) keskushallinto	Kyllä päihde- ja mielenterveys- työn ohjaava ryhmä, palvelulautakunta	Kyllä	Kyllä yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Leppävirta	Kyllä (sivistyspalvelut)	Kyllä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä	Kyllä kunnan oma ja alueellinen työryhmä	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa, sekä lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa
Pielavesi	Kyllä (sivistysosasto)	Kyllä perusturvalautakunta	Kyllä ehkäisevän päihdetyön monialainen työryhmä ja seudullinen Nilakan ehkäisevän ja korjaavan päihdetyön ryhmä	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Rautalampi	Kyllä (nuorisotoimi)	Kyllä sivistyslautakunta	Kyllä toimielimen valtuutamina	Ei
Rautavaara	Kyllä (nuorisotoimi)	Kyllä laajennettu johtoryhmä	Kyllä mielenterveys- ja päihdetyöryhmä	Kyllä yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Siilinjärvi	Kyllä	Kyllä sivistyslautakunta	Kyllä	Kyllä

	(nuoriso- ja kulttuuritoimi)		kunnan oma Hyte-työryhmä ja alueellinen tarjontatyöryhmä	yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa, ikääntyvien hyvinvoinnin tukemisen suunnitelmaa, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa sekä turvallisuus- suunnitelmaa
Sonkajärvi	Kyllä (nuoriso- ja liikuntatoimi)	Kyllä HYTE-työryhmä	Kyllä matalan kynnyksen nuorisotyöryhmä, HYTE-työryhmä, nuorisovaltuusto, seudullinen ehkäisevän päihdetyön ryhmä	Kyllä päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa, seudullinen yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma
Suonenjoki	Kyllä (sote)	Kyllä ehkäisevä päihdetyöryhmä	EOS	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Tervo	Kyllä (sote)	Kyllä ennalta ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön tiimi	Kyllä kunnan oma ja seudullinen ennalta ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön tiimi	Kyllä päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Tuusniemi	Kyllä (sivistystoimi)	Kyllä sivistyslautakunta	Kyllä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työryhmä	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa kunnan ja alueen hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa
Varkaus	Kyllä (sote)	EOS	Kyllä ehkäisevän päihdetyön tiimi, Pohjois-Savon ept-verkosto	Kyllä päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa, liikenneturvallisuus- sekä lasten ja nuorten hyvinvointi-

				suunnitelmaa, alueellinen yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma
Vesanto	Kyllä (sote) kunnan oma ja seudullinen	Kyllä	Kyllä kunnan oma ja seudullinen ennalta ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön tiimi	Kyllä ehkäisevä päihdetyö osa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa, valmisteilla ennalta ehkäisevä mielenterveyden- ja päihdetyön suunnitelma
Vieremä	Kyllä (nuorisotoimi)	EOS	Kyllä, seudullinen ehkäisevän päihdetyön työryhmä	Kyllä päihdesuunnitelma, ehkäisevä päihdetyö osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa sekä seudullinen yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma
Yhteensä	Kyllä: 16 kpl Ei: 0 kpl Lähes: 2 kpl Ei vastausta: 0 kpl	Kyllä: 15 kpl Ei: 1 kpl Lähes: 0 kpl EOS: 2 kpl Ei vastausta: 0 kpl	Kyllä: 16 kpl Ei: 1 kpl Lähes: 0 kpl EOS: 1 kpl Ei vastausta: 0 kpl	Kyllä: 17 kpl Ei: 1 kpl Lähes: 0 kpl EOS: 0 kpl Ei vastausta: 0 kpl

Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö löytyi kaikista (100%) Pohjois-Savon kunnista. Näistä nimettyjä yhdyshenkilöitä oli 16 kunnassa (89%). Kahdessa kunnassa (11%) nimitystä ei ollut virallisesti tehty. Tilanne on parantunut entisestään vuodesta 2016, jolloin yhdyshenkilö toimi 84 prosentissa Pohjois-Savon kuntia.

Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin tai toimielimen valtuuttama työryhmä löytyi 15 kunnasta (83 %). Kaavin kunta ilmoitti, ettei sitä ole ja Varkauden sekä Vieremän vastauksessa ei osattu sanoa, onko kunnassa toimielintä. Edellä mainittujen kuntien tulee tarkistaa toimielimen tilanne ja nimetä jokin toimielin vastaamaan ehkäisevästä päihdetyöstä, mikäli näin ei ole tehty. Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain 5 §:ssä todetaan, että kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Myönteistä on, että Pohjois-Savon kunnat ovat nimenneet toimielimiä vastaamaan ehkäisevästä päihdetyöstä vuoden 2016 jälkeen. Edellisessä kyselyssä vain seitsemän kuntaa (37 %) ilmoitti ehkäisevästä päihdetyöstä vastuussa olevasta toimielimestä.

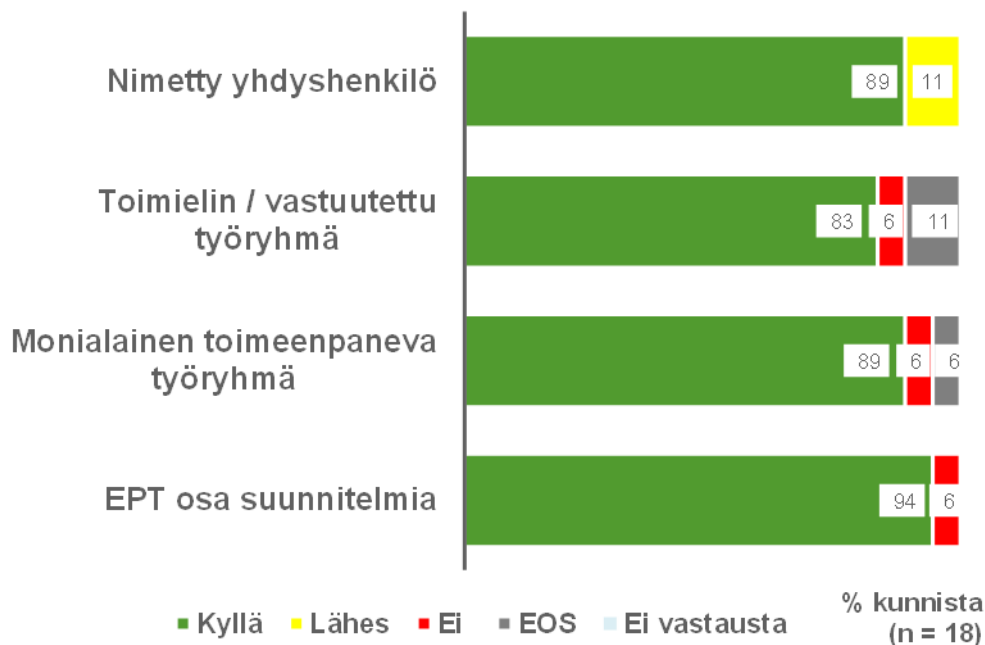
Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva työryhmä löytyi lähes kaikista (89%) Pohjois-Savon kunnasta. Näistä 14 oli kunnan omia toimeenpanevia työryhmiä (78%). Osa kunnista kuului kunnan oman työryhmän lisäksi myös seudulliseen työryhmään. Ylä-Savossa Iisalmi ja Vieremä kuuluivat pelkästään seudulliseen ehkäisevää päihdetyötä toimeenpanevaan työryhmään. Kaavin vastauksesta ilmeni, että kunnan ehkäisevän päihdetyön työryhmä on suunnitteilla. Suonenjoen kunnasta vastattiin, että kunnallista työryhmää ei ole, eikä alueellisesta työryhmästä osattu sanoa. Ehkäisevästä päihdetyön toimeenpanevasta työryhmästä ilmoitti 68 prosenttia alueen kunnista vuonna 2016 eli tilanne on parantunut.

Kaikki Pohjois-Savon kunnat kuuluvat alueelliseen Pohjois-Savon ehkäisevän päihdetyön verkostoon, jota koordinoi maakunnallinen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori Pohjois-Savon sairaanhoitopiiristä. Verkosto on tärkeä tuki kuntien ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöille, koska suurimassa osassa kuntia yhdyshenkilön ehkäisevään päihdetyöhön käyttämä työaika oli kyselyn mukaan alle 30 prosenttia. Verkosto tukee ehkäisevän päihdetyön toimeenpanoa kunnissa tarjoamalla muun muassa vertaistukea, koulutuksia ja levittämällä näyttöön perustuvia ehkäisevän päihdetyön menetelmiä.

Ehkäisevän päihdetyö oli osa jotain kunnan suunnitelmaa Rautalampea lukuun ottamatta 17 Pohjois-Savon kunnassa (94%). Yleisimmin se oli liitetty osaksi kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. Yli puolella kuntia oli joko oma tai seudullinen yhdistetty mielenterveys- ja päihdesuunnitelma tai päihdesuunnitelma. Tilanne on pysynyt samanlaisena kuin vuonna 2016, jolloin ehkäisevä päihdetyö oli 95 prosentissa kuntia osana jotain kunnan suunnitelmaa.

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 12 §:n 2 momentin mukaan kunnan on strategisessa suunnittelussaan asetettava paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin perustuvat terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tavoitteet, määriteltävä niitä tukevat toimenpiteet ja käytettävä näiden perustana kuntakohtaisia hyvinvointi- ja terveysosastoita. Tämä koskee myös ehkäisevää päihdetyön suunnittelua.

Kuvio 3: Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Pohjois-Savon kunnissa (% , n=18).

4.4 Yhteenveto ja johtopäätökset arvioinnista

Joko kunnallinen tai seudullinen ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö oli nimetty Itä-Suomen 32 kunnassa. Lisäksi yhdyshenkilö, joka ei ollut virallisesti nimetty löytyi alueen seitsemästä kunnasta, joten yhdyshenkilökattavuus oli 89 prosenttia huhti-toukokuussa 2020. Koko maassa yhdyshenkilökattavuus oli 91 prosenttia. Kokonaisuudessaan Itä-Suomen alueen ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilökattavuus oli hieman noussut, vuonna 2016 se oli 85 prosenttia. Eniten tilanne koheni Pohjois-Savon maakunnassa.

Kyselyssä pyydettiin arvioimaan yhdyshenkilön ehkäisevään päihdetyöhön käyttämänsä työaika ja kertomaan, onko työnkuva määritelty. Tätä kysymystä ei kysytty lyhennetyllä kyselylomakkeella, johon vastasi kahdeksan kuntaa, lisäksi kysymys oli vapaaehtoinen. Vuoden 2020 kyselyssä 12 kuntaa ilmoitti, että työnkuva on määritelty eli valtaosalla ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöistä ei ole edelleenkään määriteltyä työnkuvaa, mikä auttaisi työn organisoinnissa ja suuntaamisessa. Tilanne ei siis ole muuttunut vuodesta 2016. Itä-Suomessa vain Kuopio ja Siilinjärvi ilmoittivat, että ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö tekee työtään kokopäiväisesti. Kuudessa kunnassa yhdyshenkilön työaika oli käytettävissä ehkäisevään päihdetyöhön 10-29 prosenttia, muissa vielä vähemmän. Ilman riittävää ajallista resurssia ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilön on hyvin haasteellista koordinoita työtä poikkihallinnollisesti ja suunnitelmallisesti sekä edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnassa. Vuonna 2016 ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöt sijoituivat pääosin sosiaali- ja terveydenhuollon hallinnon alalle. Nyt yhdyshenkilöt löytyivät useimmin kunnan muilta hallinnonaloilta kuten

sivistys-, liikunta- tai nuorisotoimesta tai keskushallinnosta. Tämä nähdään myönteisenä asiana, sillä tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeenkkin päävastuu ehkäisevästä päihdetyöstä säilyy kunnassa.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain mukainen ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin oli nimetty tai toimielin oli valtuuttanut lakisääteisen tehtävänsä ja työn käytännön toteuttamisen jollekin monialaiselle joko kunnalliselle tai seudulliselle työryhmälle 31 Itä-Suomen alueen kunnassa (70 %). Tilanne on Itä-Suomessa hieman heikompi kuin koko maassa, jossa 77 prosenttia kunnista oli nimennyt ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavan toimielimen vuonna 2020. Vuoteen 2016 verrattuna tilanne toimielinten osalta oli kuitenkin parantunut Pohjois-Savossa ja Pohjois-Karjalassa, mutta heikentynyt Etelä-Savossa. Yleisimmin toimielin oli joko hyvinvointi- tai sivistyslautakunta tai hyvinvoinnin edistämisen työryhmä.

Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä löytyi Itä-Suomen 33 kunnasta (75 %). Lisäksi yksi kunta ilmoitti, että toimeenpanevana työryhmänä toimii moniammatillinen LAPE-työryhmä. Koko Suomessa monialaisia toimeenpanevia työryhmiä oli hieman enemmän (82 %). Etelä- ja Pohjois-Savon maakuntien vastauksissa ilmoitettiin, että osa ehkäisevää päihdetyötä toimeenpanevista työryhmistä oli seudullisia esimerkiksi kuntayhtymän työryhmiä. Tämä onkin perusteltua varsinkin pienten kuntien osalta. Pohjois-Karjalassa Joensuu ilmoitti pelkästään alueellisesta toimeenpanevesta työryhmästä. Suositeltavaa kuitenkin on perustaa oma toimeenpaneva työryhmä ainakin isompaan kuntaan, jolloin voidaan paremmin varmistaa työn yhteensovittaminen ja työhön sitoutuminen kunnan eri hallinnonalojen ja muiden toimijoiden kesken. Vuodesta 2016 toimeenpanevien työryhmien määrä on noussut Pohjois-Savossa, laskenut Etelä-Savossa ja pysynyt samalla tasolla Pohjois-Karjalassa.

Itä-Suomen alueen 42 kunnissa (95 %) ehkäisevä päihdetyö sisältyi kunnan johonkin suunnitelmaan ja parani entisestään vuodesta 2016 (91 %). Tilanne oli suunnitelmien osalta sama kuin koko Suomessa (95 %). Yleisimmin ehkäisevä päihdetyö oli osa kunnan hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa. Tällöin on tärkeää, että myös ehkäisevä päihdetyö on kirjattu suunnitelmaan riittävän laajasti, eikä näy pelkkänä mainintana. Suunnitelman tulisi sisältää ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja konkreettiset toimenpiteet, jotka perustuvat paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin. Suuri osa Itä-Suomen kunnista ilmoitti laatineensa lisäksi erillisen ehkäisevän päihdetyön suunnitelman, päihdesuunnitelman tai yhdistetyn mielenterveys- ja päihdesuunnitelman.

Kyselyn avovastauksissa tuli esille, että tarpeet ehkäisevälle päihdetyölle tunnistettiin kunnissa ja ehkäisevää päihdetyötä pidettiin tärkeänä. Samalla ilmeni, että resurssit työlle ovat usein niukat ja aikaa säännölliseen ja suunnitelmalliseen poikkihallinnolliseen työhön kunnan sisällä ja eri toimijoiden kanssa oli haasteellista löytää. Myös kunnan eri hallinnonalojen ja sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymien kanssa tehtävää tiiviimpää yhteistyötä ja roolien selkeyttämistä ehkäisevässä päihdetyössä kaivattiin, varsinkin Etelä-Savossa ja Pohjois-Karjalassa.

Tulevassa sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa sote-maakuntien tehtäväksi suunnitellaan myös hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä alueellaan. Tämä

pitää sisällään myös ehkäisevän päihdetyön. Lisäksi sote-maakunnat tulevaisuudessa tukevat alueidensa kuntia hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Tämä lisännee yhteistyötä alueilla ja toivottavasti myös edesauttaa kunnissa tapahtuvaa ehkäisevän päihdetyön toimeenpanoa, kuten on jo nyt esimerkiksi Pohjois-Savossa nähty.

Kaikissa maakunnissa koettiin vahvuudeksi yhteistyö järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa, tapahtumien järjestäminen esimerkiksi ehkäisevän päihdetyön viikolla sekä nuorille suunnattu moninainen ehkäisevä päihdetyö, kuten esimerkiksi toiminnallinen päihdevalistus, yhteistyö oppilaitosten kanssa ja diginuoristyö. Nuorille suunnattua työtä tuleekin jatkaa, sillä yhteiseksi haasteeksi koko Itä-Suomen alueella nähtiin huumeokeilut yhä nuorempina ja huumeiden saatuuden paraneminen. Osa pienistä kunnista nosti vahvuudeksi myös toiminnan yhteisöllisyyden. Pienessä kunnassa toimijat usein tunsivat toisensa ja toiminta oli ketterää. Eniten yhteistyötä tehtiin järjestöjen, seurakuntien ja poliisin kanssa.

Suunnitelmallista paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikka eli Pakka-toimintaa toteuttavat Kuopio ja Siilinjärvi. Lisäksi muutamat kunnat ilmoittivat toteuttavansa ehkäisevässä päihdetyössä Pakka-mallin toimintoja. Esimerkiksi Pieksämäellä käytetään paikallisten alkoholilupien myöntämiseen liittyvää lupalausuntomenettelyä.

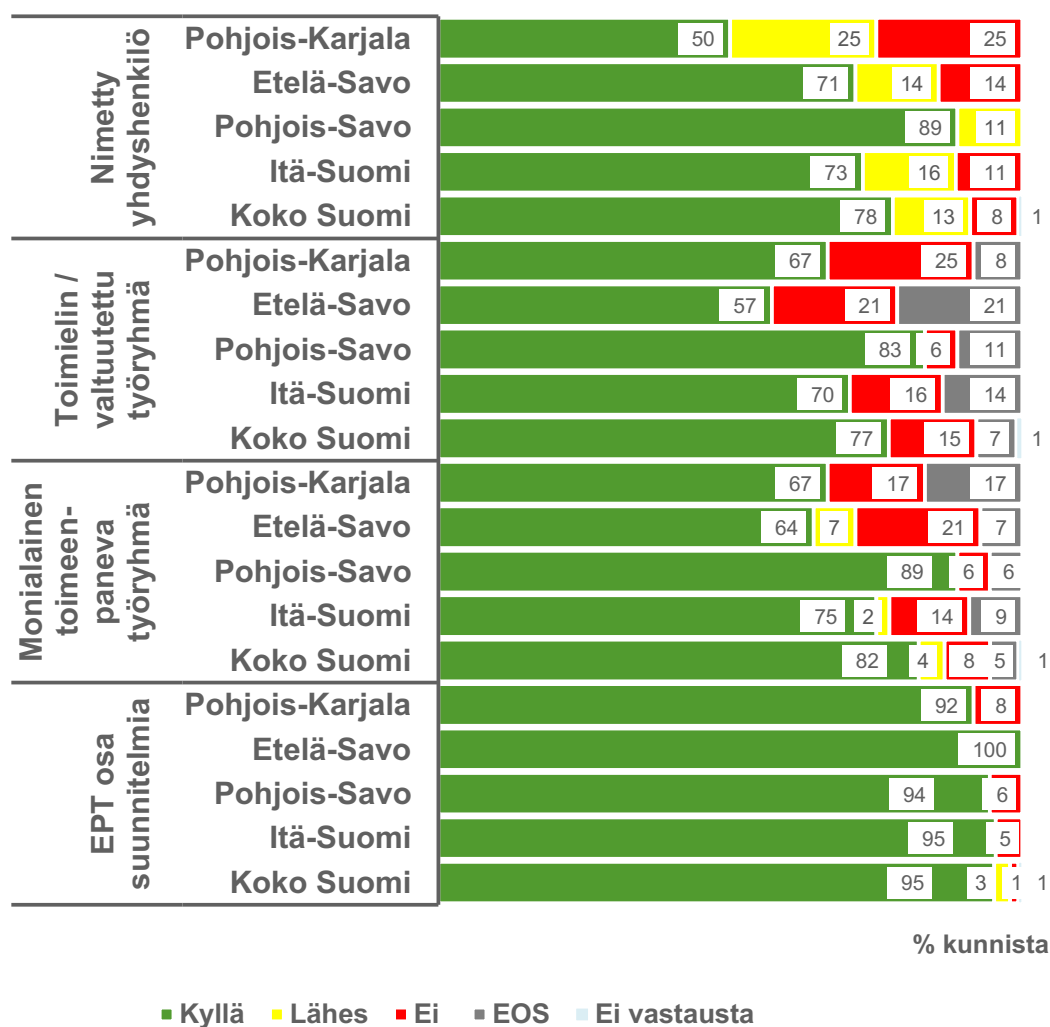
Eniten ehkäisevää päihdetyötä suunnattiin eri väestöryhmien osalta lapsiin ja nuoriin ja sitä toteutettiin kouluissa ja oppilaitoksissa. Yleisesti ehkäisevässä päihdetyössä eniten käsiteltiin alkoholi, tupakka- ja nikotiinituotteita sekä huumausaineita, vähemmälle jäi lääkkeiden väärinkäyttöön ja rahapeleihin liittyvät asiat. Kirjallinen ohje puheeksiottoon ja mini-interventioon oli käytössä useimmin terveyskeskuksessa ja kouluterveydenhuollossa sekä työttömien terveyspalveluissa, harvemmin se löytyi aikuissosiaalityön ja iäkkäiden palveluista.

Maakunnista vahvimmat arvioidut ehkäisevän päihdetyön rakenteet olivat kyselyn mukaan Pohjois-Savon maakunnassa. Tähän on osaltaan vaikuttanut Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin perusterveydenhuollon yksikköön perustettu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen (hyte) tiimi, jossa työskentelee myös kokaikainen ehkäisevän mielenterveys- ja päihdetyön koordinaattori. Alueellinen koordinaattori on yhdessä sairaanhoitopiirin hyte-tiimin kanssa pystynyt tukemaan kuntia ehkäisevässä päihdetyössä muun muassa toiminnan ja rakenteiden osalta.

Etelä-Savon kuntien ehkäisevän päihdetyön rakenteet toimielimen ja työryhmien osalta ovat hieman heikentyneet vuodesta 2016, jolloin kokonaisuudessaan Etelä-Savossa oli Itä-Suomen vahvimmat ehkäisevän päihdetyön rakenteet. Omalta osaltaan tähän on voinut vaikuttaa meneillään oleva sote-uudistus sekä kunnissa käytävät yhteistoimintaneuvottelut. Myönteistä on, että ehkäisevän päihdetyö oli osa jotain kunnan suunnitelmaa jokaisessa Etelä-Savon kunnassa. Pohjois-Karjalassa yhdyshenkilötilanne kunnissa on hieman heikentynyt vuodesta 2016. Tähän on voinut vaikuttaa se, että aiemmin suuri osa yhdyshenkilöistä toimi sote-hallinnonalalla ja Siun Soten aloittaessa he siirtyivät tämän palvelukseen, eikä kuntaan nimetty uutta yhdyshenkilöä toiselta hallinnonalalta. Toimielinten ja toimeenpaneuvien työryhmien suhteen tilanne on sen sijaan parantunut

Pohjois-Karjalassa vuodesta 2016. Tällöin myös yhdyshenkilöiden nimeäminen joka kuntaan vahvistaisi ehkäisevän päihdetyön rakenteita entisestään ja tukisi työn koordinoitua, suunnitelmallisuutta ja yhteensovittamista eri toimijoiden kesken.

Kuvio 4: Ehkäisevän päihdetyön rakenteet Itä-Suomen alueen maakunnissa ja koko maassa osa-alueittain (% kunnista).

5 Suositukset kunnille ehkäisevään päihdetyöhön

Viime vuosina on tuotu esiin sitä, miten alkoholi, tupakka- ja nikotiinituotteet, huumausaineet, lääkkeet väärinkäytettynä ja rahapelaaminen aiheuttavat moninaisia haittoja. Haitat eivät kohdistu vain käyttäjään itseensä, vaan myös syntyville lapsille, lapsiperheille, sosiaalisille suhteille, työnantajalle, lähiyhteisöille ja yhteiskunnalle. Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on vähentää päihteiden, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja rahapelien kysyntää, saatavuutta ja tarjontaa tietoa ja toimiviksi todettuja menetelmiä hyödyntäen kaikissa ikäryhmissä. Ehkäisevällä päihdetyöllä edistetään päihteettömiä elintapoja, vähennetään päihde-, tupakka- ja rahapelihaittoja sekä edistetään riippuvuusongelmista kärsivien kansalaisten oikeuksia, esimerkiksi pyrkimällä pienentämään ongelmakäyttöön liittyvää leimaa. Parhaimpiin tuloksiin päästään, kun työtä tehdään poikkihallinnollisesti sekä kunnan eri hallinnonaloilla moninaisin toimin.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain toimeenpanoa tukee sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta valmisteltu Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma (STM 2015). Niin lain kuin toimintaohjelmankin keskeisenä tavoitteena on vahvistaa kunnissa ja alueilla tehtävää ehkäisevää päihdetyötä. Toimintaohjelma lähtee siitä, että ehkäisevä päihdetyö voi olla kattavaa, vaikuttavaa ja kustannustehokasta vain, jos työtä tehdään seuraavien painopisteiden mukaisesti:

- ehkäisevän päihdetyön valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset rakenteet ovat kunnossa
- haitoista viestitään tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveyspolitiikan tueksi
- riskikäyttö ja haitat tunnistetaan ja tukea tarjotaan varhaisessa vaiheessa
- paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa toteutetaan suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä
- haittojen ehkäisyyn panostetaan lähiyhteisöissä
- ammattilaisilla on riittävästi ehkäisevän päihdetyön osaamista.

Paras lopputulema niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisellakin tasolla voidaan saavuttaa, kun toimitaan kunkin edellä mainitun painopisteen saralla samanaikaisesti. Kyse on useasta samansuuntaisesta toimesta, jotka yhdessä muodostavat vaikuttavan kokonaisuuden.

Painopisteillä kohti kokonaisvaltaista toimivaa ehkäisevää päihdetyötä

Huolehtikaa ehkäisevän päihdetyön rakenteet kuntoon. Ehkäisevä päihdetyö tarvitsee onnistuakseen johtamista, toimintaa ohjaavan strategian sekä sille osoitetut riittävät resurssit. (Soikkeli & Warsell 2013.) Laki määrittelee selkeästi kunnan vastuun ehkäisevässä päihdetyössä (523/2015, 5§). Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää

ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. On tärkeää, että kunnassa tiedetään, kuka johtaa ehkäisevää päihdetyötä ja kenelle kuuluu ensisijainen vastuu sen järjestämisestä. Toimielimen kuuluu muun muassa esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan eri hallinnonaloilla sekä huolehtia siitä, että kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain ja tupakkalain noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen toimien kanssa. Olennaista on, että eri hallinnonalojen kesken on selkeä työnjako sekä seuranta- ja raportointivas- tuut. Käytännössä toimielin siis johtaa ehkäisevää päihdetyötä kunnassa, mutta sen toteutus on usein jonkin muun monialaisen työryhmän harteilla. (STM 2015.)

Laki edellyttää, että ehkäisevän päihdetyön suunnittelu ja raportointi kunnassa nivoutuu osaksi kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Ehkäisevän päihdetyön tulisi siis näkyä hyvinvointikertomuksen tilannekuvauksessa, tavoitteissa, toimissa ja resursoinnissa paikallisten olosuhteiden ja tarpeiden mukaisesti (EPT-laki 523/2015, 5§; Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 11–12§). Ideaalitulanteessa hyvinvointikertomusta ja -suunnitelmaa täydennetään pitkäjänteisemmällä erillissuunnitelmalla, josta keskeisimpiä tavoitteita ja toimia nostetaan osaksi valtuustokausittain tehtävää hyvinvointikertomustyötä. Tietoa kunnan päihdeoloista kertomustyössä käytettäväksi löytyy muun muassa kunnan ja alueen päihdeavainindikaattoreista (ks. THL, Sotkanet; THL, Alkoholit, tupakka ja riippuvuudet - verkkosivut > Ehkäisevä päihdetyö > Ehkäisevän päihdetyön johtaminen > Päihdeavainindikaattorit), mutta kannattaa koota tietoa myös kunnan omista tilastoista, työryhmiltä, kuntalaisilta ja kokemusasiantuntijoilta.

Toimielimen lisäksi ehkäisevän päihdetyön koordinaatiota tukee keskushallinnossa toimiva vastuuhenkilö, joka huolehtii muun muassa ehkäisevän päihdetyön toimielimen nimittämisestä sekä yhdyshenkilö tai koordinaattori, jolle asiantuntijana kuuluu muun muassa verkostotyön koordinointi sekä toimien edistäminen. Jotta työn koordinaatio jatkuu kunnassa myös sote-uudistuksen jälkeen, niin suositeltavaa on tarvittaessa sopia tehtävän siirtämisestä keskushallintoon hyvinvointikoordinaattorin työpariksi (tai pienemmissä kunnissa osaksi tämän tehtävänkuvaa) tai jonkun muun kuin sosiaali- ja terveydenhuollon alaisuuteen.

Vinkkejä kunnille

- ❖ Varmistakaa, että toimielimellä on riittävät valtuudet tehdä päätöksiä ja, että se seuraa tehtyä työtä.
- ❖ Huolehtikaa, että moniammatillinen työryhmä kattaa kaikki ikäryhmät ja että siinä on edustettuna olennaiset yhteistyökumppanit: kunnan eri hallinnonalat, poliisi, alkoholi- ja tupakkavalvonta, järjestöt ja elinkeinoelämä.
- ❖ Muistakaa, että hyvinvointikertomuksessa ja -suunnitelmassa ehkäisevän päihdetyön tulisi näkyä kautta linjan aina tilannekuvauksesta, tavoitteisiin ja toimiin.
- ❖ Valitkaa edistettäväksi toimiksi ensisijaisesti sellaiset, jotka ovat tutkitusti vaikuttavia ja joiden toimivuudesta on hyviä kokemuksia.
- ❖ Varatkaa yhdyshenkilölle riittävä työaika määriteltyihin tehtäviin nähden.
- ❖ Varmistakaa, että ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnassa säilyvät sosiaali- ja terveydenhuoltoon suunnitellusta uudistuksesta huolimatta ja, että toiminta tulevilla yhdyspinoilla on sujuvaa.

Viestikää haitoista tutkittuun tietoon perustuen yksilöiden valintojen ja sosiaali- ja terveystieteiden tueksi. Tavoitteena on, että väestön ja yksilöiden tietoisuus alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden, huumausaineiden ja rahapelaamisen haitoista ja riskeistä sekä niiden ehkäisemisen keinoista lisääntyy kaikissa väestöryhmissä. Ellei tietoa näistä asioista ole, on yksilön vaikea tehdä terveyttä edistäviä valintoja arjessaan. Tehtävä on haastava, sillä on havaittu, että esimerkiksi alkoholin riskikäyttäjä harvoin tiedostaa käyttävänsä alkoholia riskialttiisti (Warpenius ym. 2018). Valistus yksinään ei takaa vaikuttavuutta, mutta sillä voidaan tukea muita keinoja (Babor 2010). Väestöviestinnän tavoitteena onkin tukea valistuksella kulttuurista muutosta ja vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen herättämällä ajattelemaan oman toimintansa seurauksia (STM 2015).

Viestintää tarvitaan tukemaan sosiaali- ja terveystieteiden päätöksentekoa päihde-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi myös kuntatasolla. Päätöksenteon tulisi perustua paitsi tietoon kunnan tilanteesta, niin myös tietoon siitä mikä on vaikuttavaa työtä ja miten edistävällä työllä voidaan saavuttaa lopulta säästöjä hyvinvointia lisäämällä. Ilman päätöksentekijöille viestimistä ei voi olettaa, että he ymmärtävät kunnassa tehdyn ehkäisevän päihdetyön arvon.

Vinkkejä kunnille

- ❖ Muistakaa, että kunnan ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavan toimielimen tulisi huolehtia lain mukaan
  - päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta sekä
  - siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle.
- ❖ Kohdentakaa ja testatkaa viestinne kohderyhmällä: mitä tietoa päättäjät tarvitsee päätöksen tueksi? Entä millainen viesti tavoittaa eri-ikäiset kuntalaiset, riskiryhmiä unohtamatta?
- ❖ Älkää moralisoiko, vaan virittäkää ajattelua – pelottelu ei toimi!

Huolehtikaa riskikäytön ja haittojen varhaisesta tunnistamisesta ja tuesta. Tavoitteena on, että sosiaali- ja terveystaloudissa sekä soveltuessa muissa palveluissa tunnistetaan alkoholin, tupakka- ja nikotiinituotteiden ja huumeainesten käyttöön sekä rahapelaamiseen liittyvät riskit riittävän varhaisessa vaiheessa sekä tehdään tarpeen mukaan mini-interventio. Mini-interventio on tutkitusti vaikuttava menetelmä. Tehostamisen mahdollisuuksia edelleen on niin perusterveydenhuollossa, työterveyshuollossa, aikuissosiaalityössä (ks. Renko 2016; THL 2016b), päivystyksessä (ks. THL 2017b; Markkula ym. 2017b) kuin kotihoidossakin. (Ks. myös THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuus -aihesivut > Ehkäisevä päihdetyö > Puheeksiotto ja mini-interventio). Toiminnan tulosten seuraamiseksi ja työn laadukkaaksi johtamiseksi kannattaa varmistaa myös sujuva prosessi puheeksioton ja mini-interventioita rakenteiseksi kirjaamiseksi (Kesänen & Strand 2020). Toimivia malleja mini-interventioita kirjaamiseen liittyvän prosessin johtamisesta on jo olemassa (Leimio 2020). Mini-interventioita lisäksi muita varhaisen avun menetelmiä käyttäjille ja heidän läheisilleen tulisi olla tarjolla, kuten myös etsivää työtä palvelujen ulkopuolelle jääneiden löytämiseksi. (STM 2015.)

Vinkkejä kunnille

- ❖ Huolehtikaa, että eri-ikäisten sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa on kirjalliset ohjeet ja prosessikuvaus siitä, miten
  - alkoholin riskikäyttö, huumausaineiden ja tupakka- ja nikotiiniuotteiden käyttö sekä haitallinen rahapelaaminen tunnistetaan
  - tarvittaessa toteutetaan mini-interventiota ja ohjataan hoitoon
  - masennuksen mahdollisuus huomioidaan
  - hyödynnetään myös digitaalisia mahdollisuuksia tunnistamiseen ja tukeen
  - käyttö, puheeksiotto ja mini-interventio kirjataan potilas- ja asiakastietojärjestelmiin tehdyn työn ja asiakkaan tilanteen seuraamiseksi
  - ammattilaista tuetaan prosessissa (esim. päihdeasioista vastaavan ammattilaisen konsultaatio- ja tukimahdollisuus)
  - asiakasta tuetaan monipuolisesti (esim. kokemusasiantuntijan tai vertaistuen tarjoaminen).
- ❖ Tunnistakaa palvelupolut ja yhdyspinnat sosiaali- ja terveystalouden ja kunnan muiden palveluiden välillä: varhainen tunnistaminen ja tuki ei kuulu vain sosiaali- ja terveystaloukselle.
- ❖ Tunnistakaa tuen tarpeessa olevat vanhemmat sekä tarjotkaa keinoja vanhemmuustaitojen vahvistamiseksi.
- ❖ Etsikää keinot, joilla tavoittaa palveluiden ulkopuolella olevat.

Toteuttakaa paikallista alkoholi-, tupakka- ja rahapelipolitiikkaa suunnitellusti ja laajassa yhteistyössä. Tavoitteena on tuoda paikalliseen ehkäisevään päihdetyöhön uutta saatavuuden vähentämisen näkökulmaa ja sitä kautta uusia toimijoita, kuten valvontaviranomaisia sekä paikallisia yrittäjiä anniskelusta ja vähittäismyynnistä. Eri puolilla Suomea kuntien ehkäisevän päihdetyön menetelmäksi on omaksuttu alkuaan paikalliseen alkoholihaittojen vähentämiseen kehitetty Pakka-toimintamalli (Holmila ym. 2009), jota on sittemmin hyödynnetty myös tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisyssä (Fors ym. 2013). Malli on hyvä esimerkki siitä, miten paikallisesti voidaan tehostaa lakisääteistä ikärajavaltuutusta sekä päihtyneille myynnin ja anniskelun kiellon toteuttamista. Paikalliseen ehkäisevään päihdetyöhön saadaan toimintamallin mukaisella työllä uutta vaikutavuutta, kun elinkeino- ja valvontayhteistyö yhdistetään muuhun ehkäisevään päihdetyöhön.

Pakka-toimintamallia jo toteuttavissa kunnissa kannattaa tarkistaa, että työtä tehdään myös humalajuomisesta aiheutuvien häiriöiden ja väkivallan vähentämiseksi (STM 2015). Keskeinen osa Pakka-toimintamallissa tehtävää työtä on kuntalaisten osallistaminen ehkäisevään päihdetyöhön (ks. myös 523/2015, 5§). (Ks. lisää: Fors ym. 2013; STM 2015, 51–56; THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet -verkkosivut > Ehkäisevä päihdetyö > Pakka-toimintamalli.) Pakka on jo

osa yhä useamman suomalaisen arkea: 2,7 miljoonaa suomalaista asui vuonna 2016 kunnassa, jossa toteutettiin Pakka-toimintamallia (Warpenius & Markkula 2018).

Vinkkejä kunnille

- ❖ Vahvistakaa kuntanne ehkäisevää päihdetyötä saatavuuden sääntelyn näkökulmalla esimerkiksi Pakka-toimintamallia hyödyntäen!
- ❖ Varmistakaa Pakka-toiminnan laatu (THL 2017c).
- ❖ Osallistakaa kuntalaisia ehkäisevään päihdetyöhön Pakka-toimintamallin keinoin:
  - kuulkaa kuntalaisten näkemyksiä päihdeasioista ja koetuista haitoista sekä ottakaa heidät mukaan kehittämään: esim. neuvostot ja raadit, päihde- ja asukasfoorumi, turvallisuuskävely ja päihdetilannekysely
  - aktivoikaa kuntalaiset toteuttajiksi: esim. oppilaitosten opiskelijoiden vähittäismyynnin ostokokeet tai anniskeluravintoloiden asiakasarvioinnit
  - tuokaa kuntalaisten ääni kuuluviin: esim. lupalausuntomalli alkoholijuomien anniskelulupiin liittyen (THL 2017a).

Panostakaa haittojen ehkäisyyn lähiyhteisöissä, eli varhaiskasvatuksessa, oppilaitoksissa, työpaikoilla ja vapaa-ajan ympäristöissä. Eri toimintaympäristöissä toteutetaan ehkäisevää päihdetyötä vaikuttamalla olosuhteisiin ja niihin yhteisön toimintatapoihin, jotka luovat puitteet yksilön valinnoille. Toimielimen vastuulla on huolehtia, että työtä tehdään kunnan eri hallinnonaloilla (523/2015, 5§). Mitä useammasta suunnasta tulee samansuuntaista viestiä päihdetyöhön liittyvistä riskeistä ja haitoista sekä huolen puheeksiottamisesta ja päihdetyöhön ongelmallisesti käyttävän kunnioittavasta kohtaamisesta sitä suurempi vaikutus sillä on. Ideana on saada eri-ikäisten yhteisöt toimimaan tiettyjen ehkäisevän päihdetyön toimintatapojen ja -periaatteiden mukaisesti. Tavoitteena on toimintakulttuurin muutos.

Varhaiskasvatuksessa huolehditaan, että on sovittu ja kirjattu yhteinen käytäntö, miten päihdeongelmia kotonaan kohtaavat lapset tunnistetaan varhain ja heitä tuetaan kasvussa ja kehityksessä. Olennaista on seurata lapsen tilannetta, mikäli huoli herää ja tukea häntä varhaiskasvatuksessa käytössä olevin keinoin sekä viestiä tarpeen vaatiessa tilanteesta myös muille keskeisille toimijoille. Luottamukselliset välit vanhempaan ovat onnistuneen vuorovaikutuksen kannalta olennaiset. Yhteistyö lastenneuvoloiden ja tarpeen mukaan ehkäisevän lastensuojelun sekä perhekeskusten kanssa on tässä olennaista, ja näin myös esimerkiksi tukea vanhemmuuteen tai hoitoa päihdeongelmiin voidaan tarjota matalalla kynnyksellä (Markkula ym. 2018). Varhaiskasvatus on omiaan tukemaan haastavissa oloissa kasvavia lapsia ja heidän turvallista kehitystään ja kasvuaan. Kansainvälisesti on myös saatu hyviä kokemuksia muun muassa nuoruusiän päihdetyön käytön näkökulmasta tälle kohderyhmälle kohdennetuista interventioidista varhaiskasvatuksessa (ks. esim. Campbell ym. 2002).

Oppilaitoksissa on tarpeen varmistaa ehkäisevän päihdetyön sisältöjen toteutuminen osana oppilas- ja opiskeluhuoltoa (ks. esim. Hietanen-Peltola & Korpilahti 2015, 38–40; Haravuori ym. 2016). Oppilaita, opiskelijoita sekä huoltajia osallistamalla ehkäisevän päihdetyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin voidaan saada uusia kohderyhmän huomioivia näkökulmia ja sisältöjä työhön. Oppilaitoksissa yhteisöllisten sekä hyvinvointi- ja terveyserojen ehkäisyyn suunnattujen menetelmien kehittämiseen kannattaa panostaa. Esimerkiksi oppilaitosympäristön ja -yhteisön tarkastuksissa voidaan arvioida myös ehkäisevän päihdetyön toteutumista kokonaisuutena (Hietanen-Peltola & Korpilahti 2015). Hyviä vinkkejä siitä, miten päihde- ja pelikasvatus voidaan integroida osaksi oppilaitoksen arkityötä, on jo koottuna (ks. esim. Lainio-Peltola ym. 2020).

Työpaikoilla päihdeohjelmat on aiheellista nostaa kehittämisen keskiöön sekä keskeiseksi johdon, työsuojelun, työntekijöiden ja työterveyshuollon yhteistyön välineeksi. Päihdeohjelman tulisi huomioida myös savuttomuustyö ja tupakoinnin lopettamisen tuki sekä rahapelihaittojen tunnistaminen ja ehkäisy (ks. myös Savuton kunta ja työpaikka -toiminta). Työterveyshuollon panosta on tarpeen suunnata päihdehaittojen ehkäisyyn nostamalla asia esiin palvelusopimuksissa ja lisäämällä seulonnan ja mini-intervention käyttöä myös tultaessa vastaanotolle sairauden vuoksi. Kunta työnantajana voi olla suunnannäyttävä omalla päihdeohjelmallaan. Työnantajia ja työntekijöitä edustavat keskusjärjestöt uusivat vuonna 2015 yhteisen suosituksensa, joka kannustaa kaikkia työpaikkoja päihdeongelmien ehkäisyyn sekä yhteiseen päihdeasioiden käsittelyyn ja hoitoonohjauksen toteuttamiseen (Akava ym. 2015). Tukea työpaikkojen päihteiden käytön puheeksiottamisen kehittämiseen on mahdollista saada esimerkiksi esimiehille suunnatuista koulutuksista (ks. esim. A-klinikkasäätiö, Ota puheeksi päihteet työpaikalla -verkkokurssi).

Vapaa-ajan yhteisöissä on mahdollisuuksia paitsi varhaisen tunnistamisen ja tuen tehostamiseen niin myös haittojen ehkäisyn ja päihteettömyyden tukemiseen, kun otetaan käyttöön tätä tukevia toimintakäytäntöjä kilpailutettaessa palveluita, sovittaessa järjestöavustusten kriteereistä tai tilojen ja tilaisuuksien sponsoroinnista tai pelisäännöistä. Olennaista on päästää kuntalaiset ja palveluiden käyttäjät ideoimaan myös päihteetöntä vapaa-ajan toimintaa erityisryhmät huomioiden. Liikunta- ja urheiluseuroissa olisi puolestaan aktiivisesti toimittava päihdehaittoja ehkäisten.

Vinkkejä kunnille

- ❖ Tarkistakaa näkyyhän ehkäisevä päihdetyö kunnan eri hallinnonalojen toimintasuunnitelmissa?
- ❖ Luokaa yhteinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa lapsesta vanhemman päihteiden käytön vuoksi heränneen huolen puheeksi ottamiseksi vanhemman kanssa – olennaista on kunnioittavuus ja luottamuksellisuus.
- ❖ Luokaa oppilaitokseen koko oppimisyhteisön kattava päihteettömyyttä tukeva toimintakulttuuri, joka huomioi niin oppilaitoksen päihdetilanteen, päihdekasvatuksen kuin opiskeluhuollon yksilö- ja yhteisölähtöisen työn.
- ❖ Perustakaa päihdekasvatus ikäkauteen sopiviin toimivaksi todettuihin käytäntöihin: sosiaalisten ja elämönhallintataitojen vahvistaminen, päihteiden käyttöön liittyvien odotusten ja väärien uskomusten purku, välittömien seurausten korostaminen, riskitietoisuuden herättely ja interaktiiviset menetelmät. Ei pelottelua!
- ❖ Vahvistakaa oppilaitoksen / opetusryhmän myönteistä ilmapiiriä tarjoamalla tukea ja huomioimalla positiivisesti sekä luomalla selkeät säännöt, joiden noudattamista valvotaan.
- ❖ Tehkää kunnan päihdeohjelmasta suunnannäyttäjä kunnan alueella toimiville muille työyhteisöille: haastakaa muut työpaikat kehittämään omia päihdeohjelmiaan ja vertaiskehittäkää toimintaa yhdessä.
- ❖ Tunnistakaa eri-ikäisten vapaa-ajan yhteisöjen moninaiset toimintamahdollisuudet ehkäisevässä päihdetyössä ja luokaa työlle yhteiset tavoitteet ja toimintatavat kunnassa.

Varmistakaa ammattilaisten riittävä ehkäisevän päihdetyön osaaminen. Kunnan ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavan toimielimen tehtäviin kuuluu lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä (523/2015, 5§). Tämä voi esimerkiksi tarkoittaa, että kunnassa huolehditaan eri sektorien ammatillisesta täydennyskoulutuksesta sekä kullekin alalle soveltuvien toimivien ehkäisevän päihdetyön menetelmien käyttöönotosta, järjestetään räätälöityjä koulutuksia ja työpajoja hyödyntäen saatavilla olevia materiaaleja.

Vinkkejä kunnille

- ❖ Koostakaa suunnitelma ehkäisevän päihdetyön osaamisen varmistamisesta kullakin kunnan hallinnonalalla.
- ❖ Varmistakaa toimivien mallien käyttöönotto tukemalla tarvittaessa koulutuksin.
- ❖ Ottakaa käyttöön ns. kouluttajakoulutus-malli, jolloin yksi koulutettu vie tiedon muille työyhteisöissä.

Kunnissa on siis monenlaisia mahdollisuuksia viedä ehkäisevää päihdetyötä eteenpäin. Kuntapäätäjille neljä askelta kohti tehokasta ehkäisevää päihdetyötä kunnassa voidaan kiteyttää esimerkiksi seuraavasti:

1. Tunne kuntasi tilanne ja haittojen ehkäisemiseksi tehtävä työ
2. Varmista, että ehkäisevää päihdetyötä johdetaan kunnassasi
3. Vahvista haittojen ehkäisyä eri arkiympäristöissä
4. Nosta kuntalainen haittojen ehkäisyn keskiöön (lue lisää: Markkula ym. 2017a).

6 Lopuksi

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden sekä mielenterveyden edistäminen vaativat onnistuakseen laadukasta ehkäisevää päihdetyötä

Ehkäisevällä päihdetyöllä on yhtymäpintoja niin hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseen kuin mielenterveyden edistämiseen sekä lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn. COVID-19 -pandemia on tuonut osaltaan monia uusia haasteita ja sen myötä tarve ehkäisevälle päihdetyölle on tullut monissa kohdin näkyväksi. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi ollaan valmistelemaan valtioneuvoston periaatepäätöstä, jolla linjataan toimia eriarvoisuuden vähentämiseksi vuoteen 2030 mennessä. Periaatepäätöksen painopisteissä tullaan huomioimaan ehkäisevän päihdetyön sisällöt. Vastaavasti päihdehaittojen ehkäisyn tärkeys tulee esiin myös sosiaali- ja terveysministeriössä valmisteilla olevassa Koti- ja vapaa-ajan tapaturmien tavoiteohjelmassa (2020–2030).

Ehkäisevä päihdetyö on keino kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja

Elintapojen on todettu olevan yksi keskeinen yhteiskunnallisen aseman ja terveyden välistä yhteyttä välittävä tekijä. On arvioitu, että alkoholinkäytön ja tupakoinnin aiheuttamat kuolemat selittävät karkeasti ottaen noin puolet siitä elinajanodotteen erosta, joka väestön ylimmän ja alimman tuloviidenneksen välillä on. (Martikainen ym. 2014). Vastaavat erot, vaikkakin hieman pienemmät ovat nähtävissä koulutusryhmien välillä (Tarkiainen ym. 2017). 2000-luvulla sosioekonomiset erot humalakulutuksessa, ja erityisesti rajummassa humalakulutuksessa, ovat kasvaneet (Mäkelä 2018). Myös tupakoinnin sosioekonomiset erot ovat kasvaneet 1970-luvulta 2010-luvulle ja ne ovat edelleen merkittäviä: vuonna 2018 vähiten koulututtuneista tupakoi 18 prosenttia ja korkeimmin koulutetuista kuusi prosenttia (Ruokolainen ym. 2019a). Erilainen yhteiskunnallinen huonompisuus, kuten esimerkiksi pienituloisuus, työttömyys tai matala koulutus, on useissa tutkimuksissa yhdistetty myös rahapelaamiseen. Vastaavasti on todettu rahapeliongelman esiintyvyyden olevan korkein sosioekonomisesti heikoimmissa väestöryhmissä. Samoin havaittiin rahapeliautomaattitiheyden olevan korkeampi niillä postinumeroalueilla, joissa on runsaasti työttömyyttä, paljon pienituloisia ja vähän korkeakoulutettuja. (Selin ym. 2018.)

Jo nuorilla on nähtävissä polarisoitumista päihteiden ja tupakka- ja nikotiinituotteiden käytössä. Nuorilla, joiden perheiden sosioekonominen asema on heikoin ja joilla on masennusta, alkoholin käyttö ja humalajuominen lisääntyivät selvästi sinä aikana, kun parempiosaisten perheiden nuorten alkoholin käyttö vähentyi. (Torikka ym. 2016.) Tupakointi kytkeytyy nuorilla koulutusvalintojen lisäksi koulumenestykseen: eriytyminen alkaa jo peruskoulussa. Yläasteikäisistä heikommin opinnoissaan pärjäävistä yli puolet tupakoi, kun parhaiten menestyneistä tupakoivia on joka kymmenes. (Ruokolainen ym. 2019b.)

Huomio mielenterveyden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön yhtymäpintoihin

Päihteiden (ml. tupakka- ja nikotiinituotteet ja rahapelit) käyttö kietoutuu monesti yhteen mielenterveyden ongelmien kanssa: ne voivat esiintyä samanaikaisesti, esimerkiksi joka toisella päihteen vuoksi palveluissa asioineista on myös lääkärin toteama mielenterveyshäiriö (Kuussaari & Hirschovits-Gertz 2016), mutta ne ovat myös toinen toistensa riskitekijöitä. Esimerkiksi joko oma tai vanhemman päihdeongelma on yksilötasolla mielenterveyttä uhkaava tekijä, kun puolestaan päihteiden helppo saatavuus uhkaa mielenterveyttä yhteisötasolla. Lisäksi päihteiden ongelmakäyttöön ja mielenterveyden ongelmiin liittyy samankaltaisia suojaavia ja riskitekijöitä, mutta myös yhteiskunnallisia haasteita. Molempiin ongelmiin esimerkiksi liittyy voimakas syrjinnän ja syrjäytymisen riski.

Mielenterveystyön edistämiseksi julkaistiin keväällä 2020 Mielenterveysstrategia 2020–2030, joka tarjoaa tukea tavoitteelliseen suunnitteluun ja ohjelmatyöhön, ja pitää sisällään painopisteet seuraavan 10 vuoden aikana tehtävälle työlle. Strategiassa ehdotetut päihteitä koskevat toimenpiteet sovitetaan yhteen alkoholi-, tupakka-, huume- ja rahapelipolitiikan kanssa, ja ne täydentävät Ehkäisevän päihdetyön toimenpideohjelmia. Mielenterveysstrategiassa yhtymäpintoja ehkäisevään päihdetyöhön on rakennettu eritoten mielenterveys- ja päihdeosaimisen vahvistamisessa, mielenterveys- ja päihdehäiriöihin liittyvän syrjinnän ja leimautumisen vähentämisessä, lasten ja nuorten mielenterveyden rakentumisessa arjessa, mielenterveysjohtamisessa sekä varhaisessa tunnistamisessa ja tuessa ja hoidossa. Myös strategian sisältämässä itsemurhien ehkäisyohjelmassa huomioidaan päihteiden käytön yhteys itsemurhiin sekä annetaan tähän liittyen toimenpiteitä (esim. itsemurhien ehkäisyohjelman sisällyttäminen kuntien / alueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmiin / yhdistettyihin mielenterveys- ja päihdesuunnitelmiin). (Vorma ym. 2020.)

Ei vain yhdessä, vaan myös erikseen

Ehkäisevää päihdetyötä kannattaakin tarkastella paitsi yhdessä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen kanssa, mutta sitä on tarpeen edistää myös erikseen. Verrattuna hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen ehkäisevän päihdetyön erityispiirre on, että päihteiden, tupakkatuotteiden ja rahapelien käyttöä ja haittoja kontrolloidaan myös näiden tuotteiden saatavuutta rajoittavalla lainsäädännöllä ja tätä tukevalla valvonnalla. Saatavuuden sääntely on tutkimusten mukaan yksi vaikuttavimmista ehkäisevän päihdetyön keinoista, jolla voidaan puuttua kulutukseen ja haittoihin tekemällä laki eläväksi paitsi kansallisella niin myös paikallisella tasolla. Niinpä kuntien laissakin edellytetty yhteistyö valvontaviranomaisten ja elinkeinoelämän kanssa on oleellista. Ehkäisevän

päihdetyön merkitys hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä on tärkeä tuoda esiin, jotta myös kunnassa ymmärretään, että työhön kannattaa panostaa ja sitä tulee suunnitelmallisesti koordinoita. Yksi keino tähän on päätösten ennakkovai-
kutusten arviointi.

Vaikka ehkäisevä päihdetyö on osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä, vaa-
tii se kuitenkin erityistä osaamista ja huomiota muun muassa siksi, että päihteet,
tupakkatuotteet ja rahapelaaminen aiheuttavat edellä kuvattuja haittoja myös
muille kuin käyttäjälle itselleen. Haittojen näkökulmasta alkoholi, tupakka, huu-
mausaineet ja rahapelit kuormittavat kuntaa monin tavoin, ja ne eivät kohdistu
vain käyttäjään itseensä. Vuonna 2018 menetettiin alkoholiperäisten tautien ja
myrkytysten vuoksi yhteensä lähes 1 700 ja huumausaineiden vuoksi 261 henki-
löö – molemmista syistä kuolleita oli edellisvuotta enemmän (Tilastokeskus
2019). Esimerkiksi runsas alkoholinkäyttö vähentää työhön osallistumista, lisää
sairauspoissaoloja sekä työkyvyttömyyseläkkeen ja työttömyyden riskiä ja laskee
tuottavuutta. Vanhempien runsas alkoholinkäyttö on puolestaan riski lapsen ke-
hitykselle ja turvallisuudelle. Se lisää lapsen teini- ja nuoruusiän mielenterveys-
ja päihdehäiriöiden riskiä (Jääskeläinen ym. 2016), pienten lasten riskiä joutua
sairaalahoitoon sairauden tai tapaturmien vuoksi sekä lasten riskiä joutua sijoite-
tuksi kodin ulkopuolelle (Raitasalo ym. 2016; Raitasalo & Kuussaari 2018). Vas-
taavantyyppisiä haittoja itselle ja muille on löydettävissä yhtä lailla tupakka- ja
nikotiinituotteiden ja huumeiden käyttöön sekä rahapelaamiseenkin liittyen.

Myös tulevaisuudessa ehkäisevä päihdetyö kuuluu kunnille, yhdyspin- nat tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin kannattaa varmistaa.

Ehkäisevä päihdetyö on kunnassa osa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi
tehtävää työtä sekä sitä koskevaa suunnittelua ja raportointia (Terveydenhuolto-
laki 1326/2010; Kuntalaki 410/2015; EPT-laki 523/2015). Kuntien ehkäisevä
päihdetyö, kuten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen laajemminkin, nojaa
edelleen vahvasti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaan ja toimijoihin. Jat-
kossa on tärkeää huolehtia siitä, että kuntiin jää riittävästi asiantuntemusta ja
resursseja toimialat ylittävän työn koordinoimiseen myös käynnissä olevan sosi-
aali- ja terveydenhuollon uudistuksen jälkeen. (Warpenius & Markkula 2018.)

Tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhuollosta vastaavissa maakunnissa ehkäi-
sevä päihdetyö kuuluu osaksi hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämi-
sen kokonaisuutta ja kunnille annettavaa tukea. Kunnan lisäksi maakunnassa
tehdään siis tulevaisuudessa ehkäisevää päihdetyötä, jolloin olennaista on pitää
huolta sujuvasta tiedonvaihdosta ja yhteistyöstä.

Ehkäisevää päihdetyötä tehdään sosiaali- ja terveystalveissa (esim. varhai-
nen tunnistaminen, mini-interventio ja tupakasta vieroitus), ja sisältöinä niiden
tulisikin näkyä Tulevaisuuden sote-keskus -valtionavustushankkeissa.

Valtaosa ajasta ei kuntalaisella kuitenkaan kulu sosiaali- ja terveystalveissa,
vaan muissa arkiympäristöissä. Ehkäisevässä päihdetyössä niin kuin laajemmin
hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä olisikin kunnassa panostettava muissa
yhteisöissä tehtävään työhön. Niissä olennaista on huolehtia sujuvat yhdyspinnat
esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin muun muassa päihteiden

käytön varhaisen tuen ja tunnistamisen prosessien toimivuuden varmistamiseksi eri palveluiden välillä.

Kun ehkäisevä päihdetyö on keskiössä niin kunnassa kuin tulevissa sote-maakunnissakin, tiedetään kuka johtaa, koordinoi ja yhteen sovittaa ehkäisevää päihdetyötä, mitä kuuluu kenenkin vastuulle, mikä on päihdetilanne, miten kehittämiskohteisiin ja huoliin tartutaan sekä miten pidetään vahvuuksista huolta myös jatkossa. Näin voidaan varmistaa, että kunnassa ja maakunnassa asuu ja elää tulevaisuudessakin elinvoimaisia asukkaita. Laadukas ehkäisevä päihdetyö voi tästä näkökulmasta olla alueen kilpailuvaltti. Vuonna 2020 koronan aiheuttama poikkeustilanne konkretisoi sen kuinka tärkeää on huolehtia hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä sekä ehkäisevästä päihdetyöstä – myös poikkeusoloissa.

7 Lähteet

Akava, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Kirkon työmarkkinalaitos KiT, KT Kuntatyönantajat, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK, Valtion työmarkkinalaitos VTML (2015). Päihdehaitat hallintaan! Suositus päihdeongelmien ennaltaehkäisystä, päihdeasioiden käsittelystä ja hoitoonohjauksesta työpaikoilla.

A-klinikkasäätiö, Ota puheeksi päihteet työpaikalla -verkkokurssi: paihteettyopaikalla.otapuheeksi.fi (luettu 14.6.2020).

Babor TF. (2010). Alcohol: no ordinary commodity, Research and Public policy. 2nd edition. OUP Oxford.

Campbell FA, Ramey CT, Pungello E, Sparling J & Miller-Johnson S (2002). Early Childhood Education: Young Adult Outcomes From the Abecedarian Project. J App Dev Sci 6;1, 2002.

EMCDDA (2019). [European Prevention Curriculum: a handbook for decision-makers, opinion-makers and policy-makers in science-based prevention of substance use](#). European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, Publications Office of the European Union, 2019.

Finnsote 2017–2018. http://www.terveytemme.fi/finsote/2017-2018/html/ath_alco_cr.html

Fors R, Heimala H, Holmila M, Ilvonen S, Kesänen M, Markkula J, Saunio A-L, Strand T, Tamminen I, Tenkanen T, Warpenius K (2013). Paikallinen alkoholi-, tupakka- ja rahapelihaittojen ehkäisy – Käsikirja yhdessä toteutettavaan Pakka-toimintamalliin. [THL, Kide 23/2013](#).

Haravuori H, Muinonen E, Kanste O & Marttunen M (2016). Mielenterveys- ja päihdetyön menetelmät opiskeluterveydenhuollossa: Opas arviointiin, hoitoon ja käytäntöihin. [THL, Ohjaus 20/2016](#).

Hietanen-Peltola M & Korpilahti U (toim.) (2015). Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. [THL, Ohjaus 7/2015](#).

Holmila M, Warpenius K, Warsell L, Kesänen M & Tamminen I (2009). Paikallinen alkoholipolitiikka. Pakka-hankkeen loppuraportti. [THL, raportti 5/2009](#).

Jääskeläinen M (2016). [Arvio eräistä alkoholin ja huumeiden käytön aiheuttamista välillisistä kustannuksista Suomessa vuonna 2012](#). Yhteiskuntapolitiikka 81 (2016):6.

Jääskeläinen M, Holmila M, Notkola IL & Raitasalo K. (2016). Mental disorders and harmful substance use in children of substance abusing parents: A longitudinal register-based study on a complete birth cohort born in 1991. *Drug and Alcohol Review*, 35(6), 728-740. DOI:10.1111/dar.12417.

Kejonen A (2017). Ehkäisevä päihdetyö Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kunnissa vuonna 2016, 20/2017 Aluehallintovirastojen julkaisuja.

Kesänen M, Strand T (2020). Mini-interventio auttaa, rakenteinen kirjaaminen kannattaa. [THL, Tiedä ja toimi -kortti 1/2020](#).

Kuntalaki (410/2015).

Kuussaari K & Hirschovits-Gerz T (2016). Co-occurrence of substance use related and mental health problems in the Finnish social and health care system. *Scandinavian Journal of Public Health* 2016; 44: 202–209.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämiseksi (523/2015).

Lainio-Peltola M, Jalo N, Marjanen K, Iho A, Kaupinsalo K, Aurasuo J, Lahtinen J, Rosenqvist T (2020). Päihde- ja pelikasvatus oppilaitoksissa - opas suunnitelmien tekoon ja varhaiseen tunnistamiseen. [Aluehallintovirastojen julkaisuja 85/2020](#).

Leimio S (2020). Mini-interventio arjessa näkyväksi. [Sosiaalialan osaamiskeskus Verson työpapereita 1/2020](#).

Markkula J, Fors R, Hamilas M, Heimala H, Kejonen A, Kokkonen T & Tamminen I (2014). Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa 2013 – tietoa laadukkaaseen toiminnan pohjaksi. [THL, Tutkimuksesta tiiviisti 15/2014](#).

Markkula J, Karlsson T, Kesänen M, Partanen A, Ruokolainen O, Warpenius K (2017a). Kunta päihdehaittojen ehkäisijänä - hyvinvointia kuntalaisille, elinvoimaa kunnalle. [THL, Päätösten tueksi 2/2017](#).

Markkula J, Montonen M, Warpenius K (2017b). Tapaturmapotilaan alkoholin ongelmakäytön tunnistaminen, puheeksiotto ja tuki päivystyspoliklinikalla. [THL, Tutkimuksesta tiiviisti 34/2017](#).

Markkula J, Kytö S, Hakulinen T, Lindberg P (2018). Lastenneuvola ja varhaiskasvatus lapsen päihteettömän kasvu ympäristön tukena. [THL, Tiedä ja toimi -kortti 1/2018](#).

Markkula J & Warpenius K (2017). Ehkäisevän päihdetyön rakenteet kunnissa 2016 - sote- ja maakuntauudistuksen kynnyksellä. THL, [Tutkimuksesta tiiviisti 15/2017](#).

Martikainen P, Mäkelä P, Peltonen R & Myrskylä M (2014). Income differences in life expectancy: the changing contribution of harmful consumption of alcohol and smoking. *Epidemiology* 25(2):182–190.

Mäkelä P (2018). Miten työikäisten yhteiskunnallinen asema on yhteydessä alkoholinkäyttöön? Teoksessa Mäkelä P, Härkönen J, Lintonen T, Tigerstedt C & Warpenius K (toim.). Näin Suomi juo. Suomalaisten muuttuvat alkoholin käyttötavat. [THL, Teema 29](#).

Mäkelä P, Martikainen P & Peltonen M (2017). Sosioekonomiset erot alkoholikuolleisuudessa ja alkoholin käytössä. [THL, Tutkimuksesta tiiviisti 4/2017](#).

Raitasalo K & Jääskeläinen M & Holmila M (2016). Vanhempien päihdeongelmista aiheutuvat haitat lapselle. Teoksessa: Holmila M, Raitasalo K & Tigerstedt C (toim.) Sukupolvien sillat ja kasvamisen karikot – vanhemmat, lapset ja alkoholi, THL.

Raitasalo K & Kuussaari K (2018). Vanhempien päihdeongelma usein huostaanoton taustalla. Tiimi 3/2018.

Renko E (2016). Alkoholin käytön mini-interventio aikuissosiaalityössä. [THL, Tutkimuksesta tiiviisti 24/2016](#).

Ruokolainen O, Heloma A, Jousilahti P, Lahti J, Pentala-Nikulainen O, Rahkonen O & Puska P (2019a). Thirty-eight-year trends of educational differences in smoking in Finland. *International Journal of Public Health*, 2019; 64(6), 853-860.

Ruokolainen O, Ollila H, Lahti J & Rahkonen O (2019b). Intergenerational social mobility, smoking and smokeless tobacco (snus) use among adolescents during 2008–2017. *Addictive Behaviors* Vol. 98, November 2019, 106022.

Selin J, Raisamo S, Heiskanen M & Toikka A (2018). Onko hajasijoitettujen rahapeliautomaattien suhteellinen määrä suurempi sosioekonomisesti haavoittuvilla asuinalueilla? *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (2018):3.

Siun Sote. Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellinen hyvinvointikertomus. 2019. <http://webdynasty.pohjoiskarjala.net/Dynasty/SiunSote/kokous/2019966-10-1.PDF>

Soikkeli M & Warsell L (toim.) (2013). Laatutähteä kiertämässä. Ehkäisevän päihdetyön laatukäsikirja. [THL, Kide 21. Tampere](#).

STM (2015). Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen. [STM:n julkaisuja 2015:19](#).

Strand T (2011). Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2011 – Missä mennään, minne haluamme? [THL, Raportti 37/2011](#).

Tarkiainen L, Martikainen P, Peltonen R, Remes H (2017). Sosiaaliryhmien elinajanodote-erojen kasvu on pääosin pysähtynyt. *Suomen lääkärilehti* 2017;72(9):588-593c.

Terveydenhuoltolaki (1326/2010).

THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet -verkkosivut > Alkoholi > Näin Suomi juo: www.thl.fi/alkoholi.

THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet -verkkosivut > Ehkäisevä päihdetyö > Ehkäisevän päihdetyön johtaminen > [Päihdeavainindikaattorit](#).

THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuus -verkkosivut > Ehkäisevä päihdetyö > Puheeksiotto ja mini-interventio: www.thl.fi/puheeksiotto.

THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet -verkkosivut > Ehkäisevä päihdetyö > Pakka-toimintamalli ehkäisevään päihdetyöhön: www.thl.fi/pakka.

THL, Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet > Ehkäisevä päihdetyö > Ehkäisevän päihdetyön johtaminen > Ehkäisevän päihdetyön arviointi ja seuranta > [Ehkäisevä päihdetyö kunnissa -kysely](#).

THL, Sotkanet: www.sotkanet.fi > Alkoholi, tupakka ja riippuvuudet > Kunnan ja alueen päihdeavainindikaattorit.

THL (2017a). Paikallinen lausunto alkoholihallinnon ja ehkäisevän päihdetyön tukena. [THL, Tiedä ja toimi -kortti 3/2017](#).

THL (2017b). Tapaturmapotilaiden alkoholinkäytön puheeksiotto. [THL, Tiedä ja toimi -kortti 11/2017](#).

THL (2017c). Pakka-toimintamalli – Käynnistä toiminta ja varmista laatu. THL, Esite 2017.

THL (2016a). Ehkäisevä päihdetyö osaksi hyvinvointikertomuksia. THL, [Tiedä ja toimi -kortti 3/2016](#).

THL (2016b). Kysy ja neuvo. Alkoholien käytön mini-interventio aikuissosiaalityössä. THL, [Tiedä ja toimi -kortti 10/2016](#).

THL (2019). Kouluterveyskysely. THL > Tutkimus ja kehittäminen > Tutkimukset ja hankkeet > Kouluterveyskysely > Kouluterveyskyselyn tulokset www.thl.fi/kouluterveyskysely

THL (2020). Päihdetilastollinen vuosikirja 2019 – Alkoholi ja huumeet. [Suomen virallinen tilasto, THL, Sosiaaliturva 2019](#).

Tigerstedt C, Mäkelä P & Warpenius K (2018): Millaisia haittoja juomisesta koituu muille kuin juojalle itselleen? Teoksessa Mäkelä P, Härkönen J, Lintonen T, Tigerstedt C & Warpenius K (toim.). Näin Suomi juo. Suomalaisten muuttuvat alkoholien käyttötavat. [THL, Teema 29](#).

Tilastokeskus (2019). Kuolemansyyt [verkkosivut], Suomen virallinen tilasto (SVT). Päivitetty 16.12.2019. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 15.6.2020].

Torikka A, Kaltiala-Heino R, Luukkala T & Rimpelä A (2016). Trends in Alcohol Use among Adolescents from 2000 to 2011: The Role of Socioeconomic Status and Depression. *Alcohol and Alcoholism* 2016, 1-8.

Vorma H, Rotko T, Larivaara M, Kosloff A (2020). Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030. [Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 6: 2020](#).

Vähänen M (2015). Tupakoinnin yhteiskunnalliset kustannukset ja niiden arviointimenetelmät. [THL, Raportti 15/2015](#).

Warpenius K (2002). Kuka ottaisi vastuun? Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöverkoston perustamisen arviointi. Raportteja, Stakes: 270.

Warpenius K & Markkula J (2018). Ehkäisevän päihdetyön nykytila ja tulevaisuus kunnissa: Vuoden 2016 kuntakyselyn tuloksia. [THL, Raportti 9/2018](#).

Warpenius K, Markkula J & Mäkelä P (2018). Millaisia käsityksiä suomalaisilla on alkoholinkäytön terveysriskeistä? Teoksessa Mäkelä P, Härkönen J, Lintonen T, Tigerstedt C & Warpenius K (toim.). Näin Suomi juo. Suomalaisien muuttuvat alkoholinkäyttötavat. [THL, Teema 29](#).

Liite 1. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 § Julkinen valta huolehtii tämän lain mukaisesti alkoholin, tupakan, huumausaineiden ja muiden päihtymiseen käytettävien aineiden sekä rahapelaamisen aiheuttamien haittojen ehkäisystä yhteistyössä yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.

2 § Tässä laissa tarkoitetaan: 1) päihteellä alkoholipitoisia aineita, huumausaineita sekä päihtymiseen käytettäviä lääkkeitä ja muita aineita; 2) ehkäisevällä päihdetyöllä toimintaa, jolla vähennetään päihteiden käyttöä ja päihteiden käytöstä aiheutuvia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja. Mitä tässä laissa säädetään päihteistä, koskee myös tupakkatuotteita ja rahapelaamista.

3 § Ehkäisevän päihdetyön on perustuttava päihteiden käytön ja siitä aiheutuvien haittojen seurantaan, käytettävissä olevaan tieteelliseen näyttöön ja hyviin käytäntöihin. Ehkäisevässä päihdetyössä tulee kiinnittää huomiota myös muille kuin päihteiden käyttäjille aiheutuviin haittoihin.

4 § Sosiaali- ja terveysministeriö johtaa ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos kehittää ja ohjaa ehkäisevää päihdetyötä koko maassa yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Aluehallintovirastot ohjaavat toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä, suunnittelevat ja kehittävät sitä yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa sekä tukevat toimialueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä.

5 § Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Toimielimen tehtävänä on:

1) huolehtia kunnan päihdeolojen seurannasta ja niitä koskevasta tiedotuksesta;

2) huolehtia siitä, että päihdehaittoja ja niiden vähentämistä koskevaa tietoa tarjotaan yksityisille henkilöille ja koko väestölle;

3) lisätä ja tukea päihdehaittoja ehkäisevien toimien osaamista kaikissa kunnan tehtävissä;

4) esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa;

5) huolehtia siitä, että 4 kohdassa tarkoitetut kunnan toimet sovitetaan yhteen poliisin, alkoholilain (1143/1994) ja tupakkalain (549/2016) noudattamisen valvonnan, elinkeinoelämän ja erityisesti ehkäisevään päihdetyöhön osallistuvien yleishyödyllisten yhteisöjen ehkäisevään päihdetyöhön kuuluvien ja sitä tukevien toimien kanssa. (29.6.2016/553)

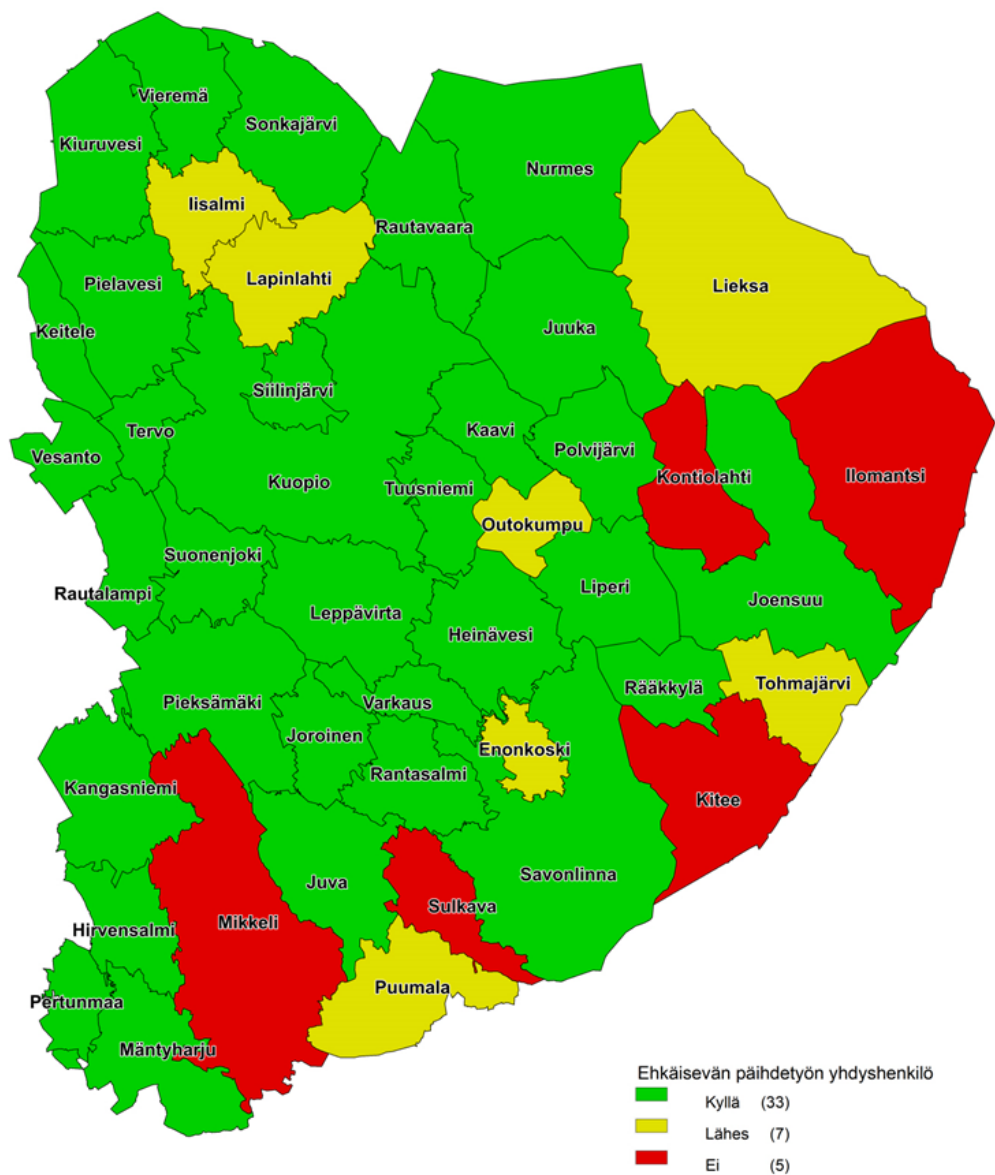
Kunnan ehkäisevään päihdetyöhön sovelletaan lisäksi, mitä terveydenhuoltolain (1326/2010) 11 ja 12 §:ssä säädetään terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä sekä sitä koskevasta suunnittelusta ja raportoinnista.

6 § Kunnan tulee ehkäisevän päihdetyön yhteydessä edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia päihteiden aiheuttamien haittojen

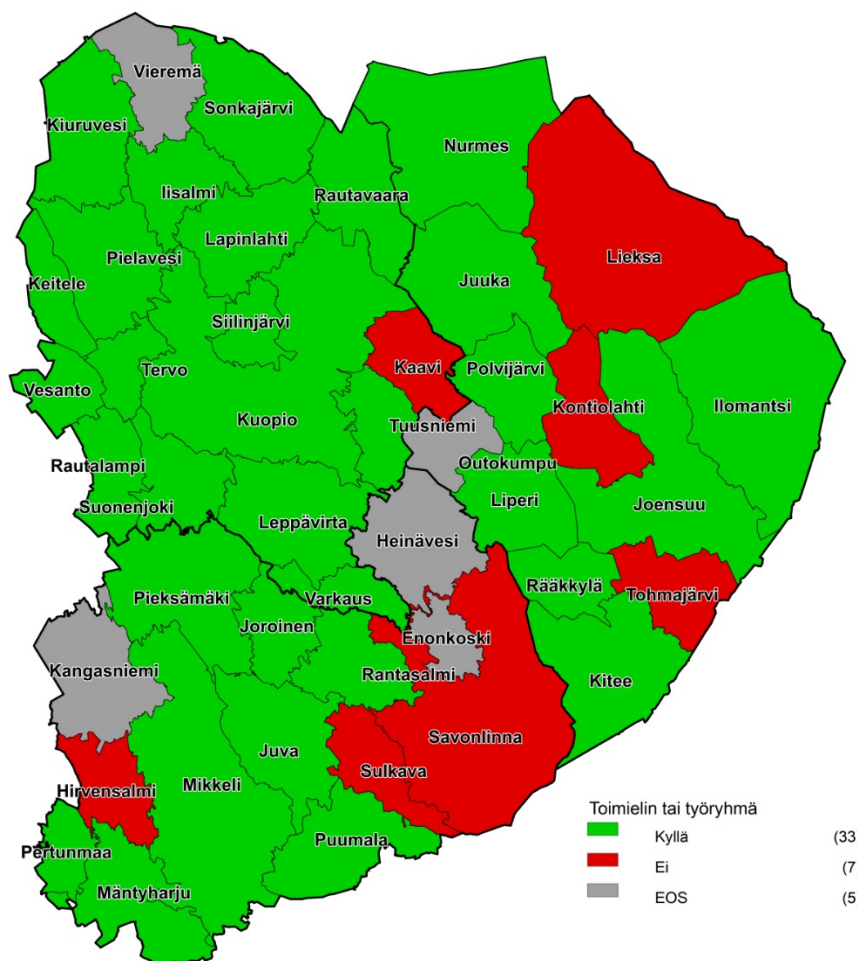
vähentämiseksi viranomaisyhteistyöllä, viranomaisille annettavilla lausunnoilla sekä kunnan omilla toimilla.

7 § Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 2015. Tällä lailla kumotaan raittiustyölaki (828/1982). HE 339/2014, StVM 53/2014, EV 365/2014 Muutos-säädösten voimaantulo ja soveltaminen: 29.6.2016/553: Tämä laki tulee voimaan 15 päivänä elokuuta 2016. HE 15/2016, StVM 7/2016, EV 83/2016.

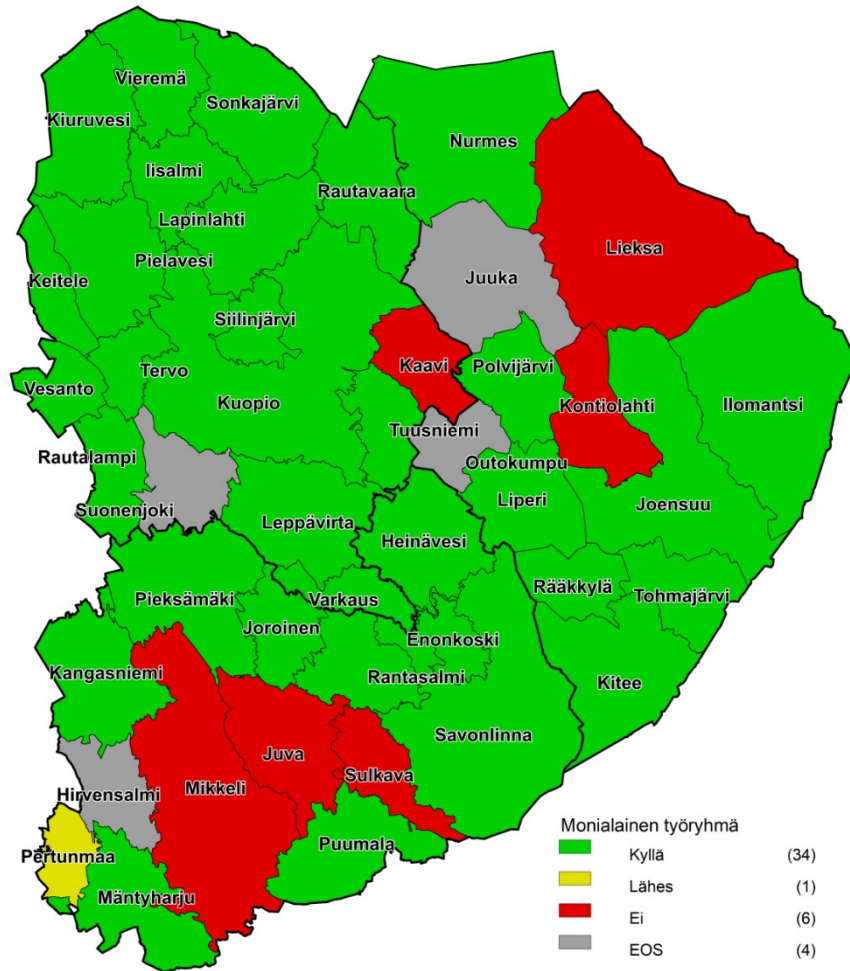
Liite 2. Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella v.2020.

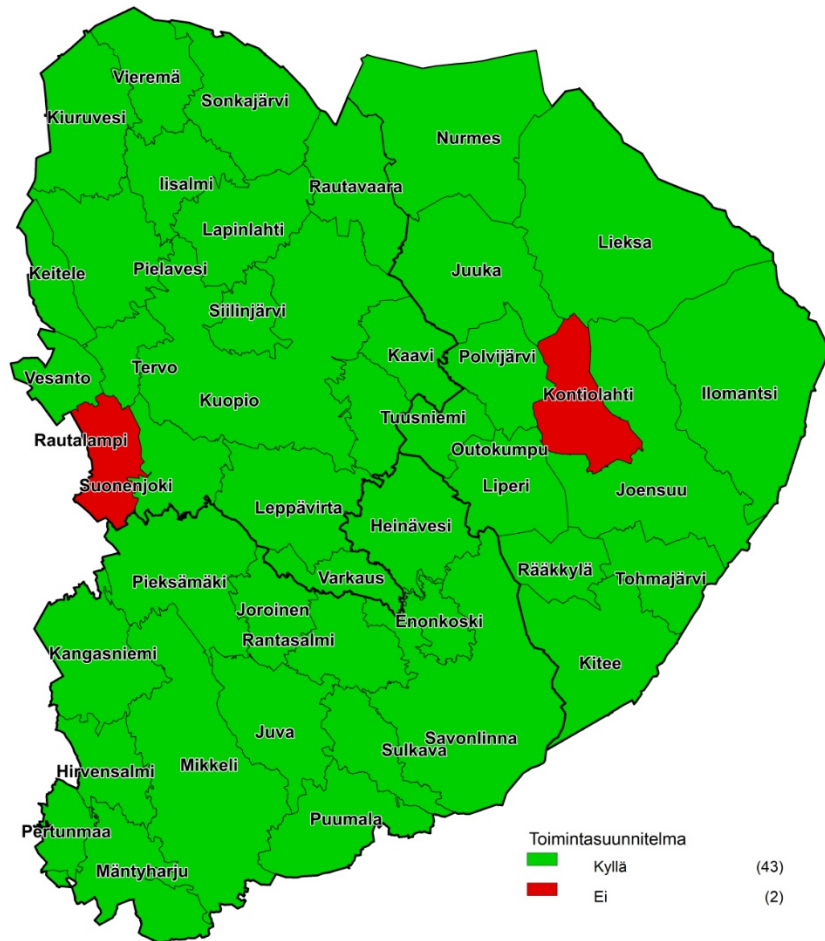
Liite 3. Ehkäisevästä päihdetyöstä vastaava toimielin ja tai toimielimen valtuuttama työryhmä Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella v.2020.

Liite 4. Ehkäisevää päihdetyötä toimeenpaneva monialainen työryhmä Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella v.2020.

Liite 5. Ehkäisevän päihdetyön sisältävä toimintasuunnitelma Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueella v.2020.

Itä-Suomen aluehallintovirasto

Mikkeli

2020